

UW WATERSCHAP

Adres Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn

Telefoon (055) 527 29 11

E-Mail info@vallei-veluwe.nl

Website www.vallei-veluwe.nl

Datum 3 november 2015

Ons kenmerk

Opgemaakt door

afdeling Bedrijfskundige Ondersteuning

Beleidsbegroting 2016

inclusief meerjarenraming 2017 tot en met 2021

Concept-AB 25 November

Titel Beleidsbegroting 2016

Pagina 2 van 62

INHOUDSOPGAVE

1.	Nota van aanbieding	5
2.	Programma 1 Waterveiligheid	7
3.	Programma 2 Watersysteem.....	15
4.	Programma 3 Waterketen	25
5.	Programma 4 Besturen en belastingen.....	33
6.	Begroting en meerjarenraming	43
7.	Dekkingsmiddelen	51
8.	De overige paragrafen	52
9.	Besluit ter vaststelling en goedkeuring.....	61

Titel Beleidsbegroting 2016

Pagina 4 van 62

1. Nota van aanbieding

1.1. Inleiding

Het waterschap behoort qua gebiedsomvang, inwoneraantal en begrotingsomvang tot de grotere waterschappen van Nederland. Het gebied kenmerkt zich door, relatief, grote hoogteverschillen en een gevarieerde ruimtelijke situatie met veel natuur, landbouwgebieden en grote en kleinere stedelijke kernen. Het gebied wordt, door de centrale ligging in Nederland doorsneden door belangrijke verkeersaders. De waterhuishoudkundige situatie is gemiddeld qua complexiteit.

De primaire waterkeringen bieden bescherming tegen overstroming van de Neder-Rijn, de IJssel, de Veluwerandmeren, de Eem en het Eemmeer. De afwatering is zowel ten westen als ten oosten van het Veluwe massief zuid-noord gericht met aanvoer van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe via een uitgebreid bekenstelsel. Ten noorden van Amersfoort en Elburg bevinden zich ondiepe polders. Het rioolwater wordt gezuiverd in 16 rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's).

De grote verscheidenheid aan belangen en belanghebbenden rond het waterbeheer maakt het sturingsvraagstuk ingewikkeld. Voor de toekomst zijn de water-vraagstukken in relatie tot klimaatontwikkeling, ruimtelijke ordening en milieu uitdagend.

1.2. Kaders en leidende principes

Voor de opstelling van deze begroting zijn door het dagelijks bestuur de kaders en de leidende principes vastgesteld. Deze worden hieronder weergegeven.

Waterschapsbreed zijn er vier speerpunten:

- De tactische doelen uit het WBP vormen de opgave voor de hele organisatie.
- De doorontwikkeling van procesgericht samenwerken is de werkwijze om invulling te geven aan "Partnerschap als watermerk". Samenwerking wordt in alle processen gestimuleerd om onze opgave te realiseren.
- Strategisch HR management is het instrument om een wendbare en flexibele organisatie te worden die klaar staat voor nieuwe opgaven uit het WBP.
- Gegevens op orde t.b.v. assetmanagement, calamiteitenorganisatie en centrale regie.

In 2016 willen we concrete resultaten op alle vier de speerpunten boeken.

Financiële kaders

Voor de Begroting zijn door het dagelijks bestuur de volgende financiële kaders vastgesteld, samengevat:

- Schuldpositie maximaal € 322 miljoen in 2018.
- Meevallers worden bij voorkeur ingezet voor verlaging van de schuldpositie.

- Bestuursakkoord Water en Voorjaarsnota 2016 - 2021 vormen het kader voor de meerjaren kosten en belastingontwikkeling¹.
- Loon-, prijs- en rentestijgingen conform CPB & CAO.
- We streven naar een vlak investeringsschema waar mogelijk.

Naast de financiële kaders zijn er ook kaders per programma vastgesteld deze zijn opgenomen in de programma hoofdstukken.

Leidende principes

Indien geprioriteerd dient te worden zijn de volgende leidende principes van kracht:

- In 2016 geven we invulling aan een logische volgorde van de te realiseren tactische doelen en maatregelen uit het WBP.
- Synergie tussen waterketen en watersysteem heeft prioriteit.
- Om tot uitputting en een vlakker investeringsschema te komen conform de investeringsplafonds werken we met 20% overprogrammering (reserve projecten) voor 2016 en 2017 om daarmee meevallers en vertragers binnen de begroting op te vangen.

1.3. Leeswijzer

In deze begroting wordt in de programmahoofdstukken 2 t/m 5 de voortgang van de doelen en ontwikkelingen geschetst. Het realiseren van de doelen uit het WBP staat op de voorgrond. Doordat de programma's onderling verschillend zijn, zijn er soms ook verschillen in accenten en concreetheid van de teksten. In de laatste paragraaf van elk hoofdstuk staan kort de consequenties voor investeringen en exploitatie van het betreffend programma. Het totaal aan financiële consequenties, de meerjarenraming 2016-2021 en de belastingontwikkeling is in hoofdstuk 6 opgenomen.

Zoals in eerder vermeld, staan de doelen en de opgaven uit het WBP centraal; deze worden in de programma hoofdstukken zichtbaar gemaakt in de lichtgroene kaders die rechtstreeks uit het WBP komen. In onderstaand kader wordt uitleg gegeven aan de betekenis van de symbolen die voor de opgaven staan.

Doelen en het programma

De doelen omvatten de kerntaken en de nieuwe ontwikkelingen. Voor de maatregelen is een selectie gemaakt waarbij de focus met name ligt op wettelijke verplichtingen en grotere opgaven. Daarnaast zijn ook maatregelen opgenomen waarmee we invulling willen geven aan onze bestuurlijke ambitie. De maatregelen voorzien van ➡ zijn een voortzetting van het huidige werk en beleid. De maatregelen met een ➡ bouwen voort op de huidige ambitie uit de lopende planperiode en boeken uiteindelijke resultaten in de komende planperiode. Met de maatregelen met een ➡ zetten we een flinke stap richting de ambities zoals die in hoofdstuk 2 zijn beschreven.

Bron: WBP 2016-2021 pagina 15

¹ Ieder waterschap heeft een eigen lijn, dat van ons waterschap ligt op 1,4% belastinggroei exclusief inflatie, gebaseerd op de meerjarenramingen uit 2010. Landelijk is deze lijn in 2014 herzien en verlaagd naar 2,5% (was 2,7%). Om een vergelijking met onze huidige ramingen te maken hanteren wij een lijn inclusief inflatie. Zie § 6.10. Het COELO bewaakt de realisatie m.b.v. de 'Doelmatigheidsmonitor Bestuursakkoord Water'.

2. Programma 1 Waterveiligheid

2.1. Inhoud

Onze missie is om onze inwoners te beschermen tegen overstromingen en ernstige wateroverlast. Wij zorgen er voor dat onze waterkeringen op orde zijn en voldoen aan de gestelde normen. Wij streven naar toekomstbestendige en robuuste waterkeringen met een innovatieve, doelmatige en sobere aanpak. In samenwerking met derden geven wij waar mogelijk ruimte voor multifunctionele waterkeringen.

Onze zorgtaak voor de waterkeringen voeren wij systematisch en transparant uit. Wij toetsen onze primaire en regionale waterkeringen in een cyclus van 12 jaar. Die tijdspanne vraagt een continu proces van inspecteren, toetsen, monitoren en uitvoeren van (beheer)maatregelen om te blijven voldoen aan de norm.

Kaders en uitgangspunten

- We geven prioriteit aan de voorbereiding van projecten op het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en benutten daarbij de mogelijkheid van voorfinanciering indien er aantoonbare synergie of financieel voordeel te behalen is.
- De verbetering van de regionale keringen om te voldoen aan de norm voeren wij uit volgens afgesproken prioriteitsvolgorde.
- Conform de wettelijke kaders en de ervaring uit de audit 2015 wordt het toetsen verbeterproces geoptimaliseerd.
- We stellen in 2016 conform het WBP de strategie op over onze rol opvatting in de meerlaagsveiligheid.
- Gelet de oplevering van de Ruimte voor de Rivier projecten is er extra aandacht voor de overname in het regulier beheer van deze werken.
- We zetten in regionaal verband in op extra kennis omtrent nieuwe normering en de doorvertaling naar maatregelen en starten in dat kader ook een strategische samenwerking met Deltares.

2.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

Het op orde brengen en houden van onze waterkeringen is een continu proces. Op dit moment zijn verbetermaatregelen in voorbereiding en uitvoering langs primaire en regionale waterkeringen. Tegelijkertijd implementeren wij het nieuwe waterveiligheidsbeleid dat is gestoeld op de risicobenadering. Naar verwachting zijn er in 2017 nieuwe normen voor primaire waterkeringen vastgelegd en is het beoordelingsinstrumentarium beschikbaar om in 2023 tot een eerste veiligheidsoordeel te komen. De verwachting is dat vooral in het rivierengebied dijktrajecten niet voldoen aan de nieuwe normen en er verbetermaatregelen nodig zijn.

Ruimte voor de Rivier

In 2016 gaan wij door met de uitvoering van de maatregelen uit Ruimte voor de Rivier; Veessen Wapenveld, Voorsterklei en Cortenoever. Afronding van Voorsterklei en Cortenoever vindt in dit jaar (2015) plaats en de dijken en gemalen worden volledig overgedragen aan het waterschap. In 2016 wordt aangegeven wat het verwachte restrisico van dit project zal zijn.

Veessen Wapenveld is in 2016 volop in uitvoering waarbij de ingebruikname van de geul gepland staat aan het eind van 2016 waarna het werk midden tot eind 2017 wordt afgerond.

2.3. Doelen en maatregelen

Meerlaagsveiligheid

We hebben een rolopvatting als partner in de meerlaagsveiligheid.

- We bepalen een strategie voor de invulling van onze rol in de meerlaagsveiligheid, waarbij het uitgangspunt is dat we onze partners proactief over oplossingen over meerlaagsveiligheid adviseren.

Het voorkomen van overstromingen (laag 1) heeft voor ons ook in het nieuwe waterveiligheidsbeleid de allerhoogste prioriteit. De risicobenadering betekent dat ook gevolgen van overstromingen en dus de ruimtelijke inrichting (laag 2) en rampenbeheersing (laag 3) meer betekenis krijgen. Wij nemen in 2016 initiatief om met gemeenten, provincies en veiligheidsregio's in gesprek te gaan over de rolinvulling.

Vanuit onze verantwoordelijkheid en expertise willen wij een strategie voor de toekomstige toepassing van meerlaagsveiligheid. Onderdeel van de strategie is ook duidelijkheid over welke partij inzicht geeft in de gevolgen van overstromingen.

Veiligheidsnormen primaire waterkeringen

De primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke (nieuwe) veiligheidsnormen.

- We nemen met gebiedspartners een beslissing over de versnelde en integrale uitvoering van de ambitie Grebbedijk Deltadijk.
- We brengen samen met Waterschap Rijn en IJssel en Waterschap Groot Salland de financiële en ruimtelijke consequenties van de nieuwe normen voor de IJsseldijken in beeld.
- We bereiden ons voor op de toetsing van de primaire waterkeringen met nieuwe veiligheidsnormen, door onze gegevens op orde te brengen voor de nieuwe toetsronden en proeftoetsingen uit te voeren. Wij voeren in het beheergebied projecten uit van het HWBP:
 - Wij voeren onze verbetermaatregelen uit aan de Eem- en Randmeerdijken en de primaire kering langs het Apeldoorns kanaal.
 - Wij blijven actief meedoen aan het Project Overstijgende Verkenning Piping om zo op de hoogte te blijven van de meeste recente kennis.

Wij hebben verbetermaatregelen uit het HWBP in voorbereiding en uitvoering. De uitvoering van de dijkverbetering Zuidelijke Randmeren en Eem loopt door in 2016. Voor de IJsseldijk langs het 5^e en 6^e pand van het Apeldoorns Kanaal en de Loswal Hattem is in 2016 een verkenning gereed en wordt in 2016 en 2017 uitgevoerd. Het resultaat is

een voorkeursalternatief dat anticipeert op de nieuwe veiligheidsnormen. De verkenning voor de verbetermaatregelen noordelijke Randmeerdijken is in 2017 gereed en houdt ook rekening met de nieuwe veiligheidsnormen.

Vooruitlopend op de vierde toetsronde met nieuwe normen hebben wij in 2015 met gebiedspartners een voorverkenning naar de ambitie Grebbedijk Deltadijk uitgevoerd om de mogelijke veiligheidsopgave en ruimtelijke kansen te onderzoeken. Op basis van dit onderzoek hebben wij samen met onze gebiedspartners besloten een verkenning te starten, die anticipeert op programmering in het HWBP en in 2017 gereed is.

In 2016 hebben wij een plan van aanpak voor de eerste veiligheidsbeoordeling van de primaire waterkeringen op basis van de nieuwe normen en het wettelijke toetsinstrumentarium. Waar mogelijk gaan wij gegevens aanvullen en klaarzetten om in 2017 een goede start met de beoordeling te kunnen maken.

Via een regionale studie willen wij in 2016 met andere waterschappen inzicht hebben in opgaven voor de IJssel om in 2050 te voldoen aan de nieuwe normen. Die inzichten gebruiken wij bij de voorbereiding van de toetsing, de programmering van opgaven in het HWBP en om met de omgeving in gesprek te gaan over ruimtelijke kansen.

Veiligheidsnormen regionale en overige waterkeringen

De regionale waterkeringen voldoen aan de provinciale veiligheidsnormen.

- ➡➡ We voeren de verbetermaatregelen uit aan de Maatpolderkade.
- ➡➡ We bereiden ons voor op de toetsing van de regionale waterkeringen (2022) door gegevens te verzamelen en proeftoetsingen uit te voeren.

De uitvoering van verbetering van de Laakkaden komt in 2016 gereed. De verbetering van de Maatpolderkade is in 2016 voorbereid en gereed voor uitvoering. Wij gaan uitvoeren in 2017 en 2018. Eventuele maatregelen aan de afsluitbaarheid van de Slaperdijk zijn afhankelijk van de ambitie Grebbedijk. Wij voeren in 2016 een risicoanalyse uit naar de afsluitbaarheid om uitstel van maatregelen verder te onderbouwen.

De overige waterkeringen voldoen aan de door ons gestelde veiligheidsnormen.

- ➡➡ We voeren de toetsing uit op de overige waterkeringen op basis van ons beleid 'overige keringen'.
- ➡➡ We programmeren eventuele (beheer)maatregelen die uit de toetsing volgen.

Conform recent geharmoniseerd beleid gaan wij uitvoering geven aan de aangewezen overige waterkeringen door deze in de planperiode van het WBP te toetsen aan de gestelde (instandhoudings-)norm. In 2017 hebben wij een plan van aanpak voor toetsing en beheer met bijzondere aandacht voor opgeleverde overige waterkeringen met Ruimte voor de Rivier. In 2021 hebben wij de toetsing uitgevoerd en waar nodig (beheer)maatregelen geprogrammeerd.

Beheer en onderhoud waterkeringen

We hebben een integrale en eenduidige werkwijze voor beheer en onderhoud gebaseerd op het beheerplan en kwaliteitsbeelden.

→ We voeren het beheer en onderhoud uit volgens een actueel beheerplan en, indien al beschikbaar, conform integrale kwaliteitsbeelden.

Voor de uitvoering van onze zorgtaak voor de waterkeringen gebruiken wij een beheerplan. Wij willen toewerken naar een beheerplan dat is gestoeld op risico's en dat beter rekening houdt met andere aanwezige of mogelijke functies van waterkeringen. Daarvoor willen wij integrale streefbeeld en opstellen die in 2016 gereed zijn.

2.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie

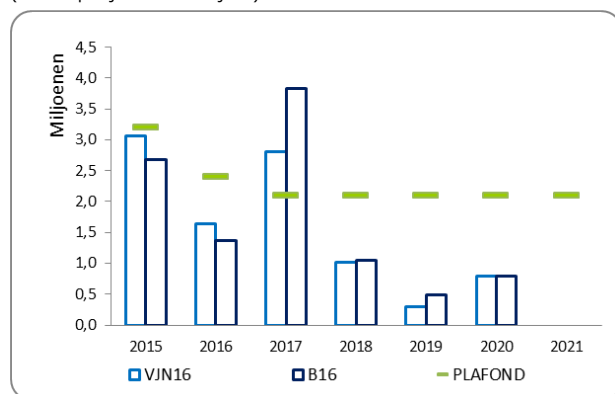
In deze paragraaf staat een aantal grafieken met betrekking tot de investeringen en de kostenontwikkeling van de exploitatie. Waarbij de huidige raming (B16) wordt vergeleken meerjarenraming van de voorjaarsnota (VJN16). In hoofdlijnen wordt toegelicht wat de belangrijkste veranderingen zijn.

Investeringen meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (bruto, subsidiedeel en netto) weergegeven, excl. de investeringen (incl. grondverwerving) in het Dijkverbeterproject (DVP) Zuidelijke Randmeren en Eem en de werken voor derden, i.c. de Ruimte voor de Rivier projecten. Deze worden apart weergegeven. Nieuwe HWBP opgaven zitten hier wel in.

Veiligheid

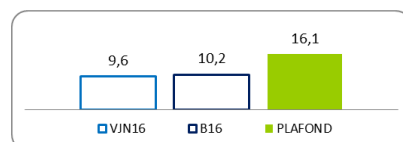
(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

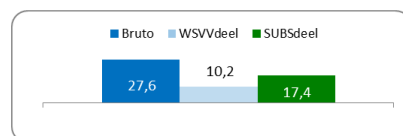
B16 = Begroting 2016 en meerjarenraming tot en met 2021

VJN16 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

Totaal Netto: 2015-2021

Begroting netto € 10,2 miljoen opgesplitst in bruto en subsidiedeel, weergegeven in totaal en per jaar:

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
■ Bruto	4,0	2,2	4,2	6,3	10,2	0,8	-
■ Subsidie	1,3	0,8	0,4	5,3	9,7	-	-
Netto	2,7	1,4	3,8	1,0	0,5	0,8	-

De ruimte van € 5,9 miljoen is bestemd voor de te programmeren opgaven Grebbedijk en IJsseldijk met deze netto ruimte kan bruto € 60 miljoen worden uitgevoerd, uitgaande van 10% eigen bijdrage bij HWBP-projecten. De geprogrammeerde investeringsopgave stijgt met € 0,6 miljoen netto door hogere ramingen (van het Hwbp) voor de

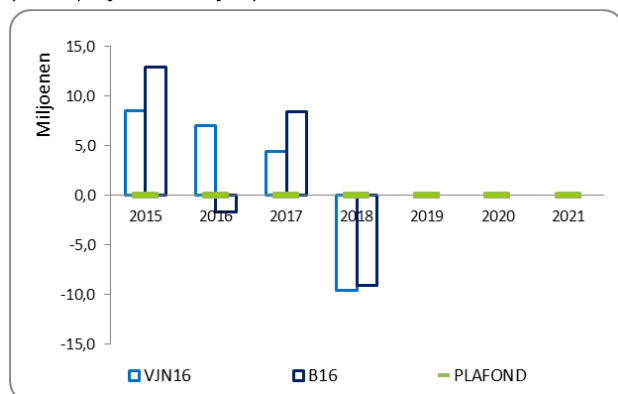
verbetermaatregelen noordelijke Randmeerdijken, totaal € 1,2 miljoen. Wij hebben zelf nog geen raming gemaakt omdat de opgave nog niet duidelijk is. De verhoging is te verklaren uit onzekerheid over de doorwerking van de nieuwe normering.

Voor de Grebbedijk anticiperen wij op programmering in het HWBP en voeren wij in 2016 en 2017 een verkenning uit samen met de provincies Gelderland en Utrecht en de gemeente Wageningen. De kosten van de verkenning zijn voor wat betreft het waterveiligheidsdeel subsidiabel (90%), maar worden door ons gedeeltelijk voorgefinancierd samen met de provincies Gelderland en Utrecht en de gemeente Wageningen.

Totaal ramen wij € 17,4 miljoen te ontvangen subsidies of bijdragen van derden. Dit betreft gelden die wij ontvangen voor de HWBP projecten en de Laakkades.

DVP Zuidelijke Randmeren en Eem

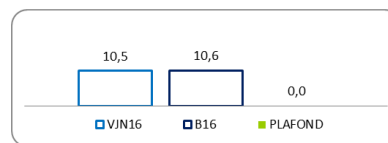
(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

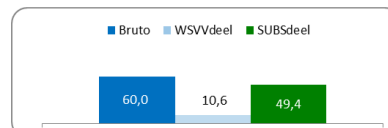
Het DVP wordt grotendeels gesubsidieerd.

Hiernaast grafisch weergegeven op totaal niveau en per jaar.

Totaal Netto: 2015-2021

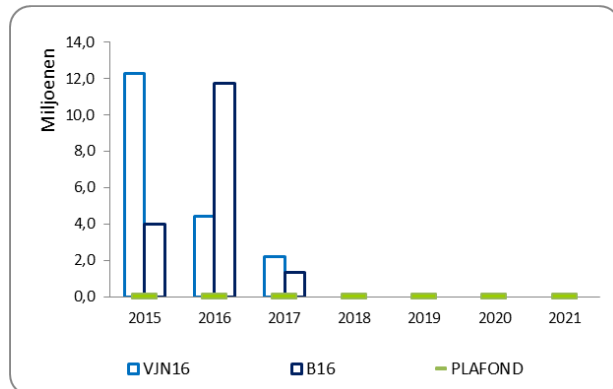
Het DVP wordt in 2017 afgerond en 2018 afgerekend.

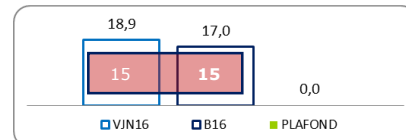
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bruto	20,8	22,9	10,5	5,9	-	-	-
Subsidie	7,8	24,6	2,1	14,9	-	-	-
Netto	12,9	(1,7)	8,4	(9,0)	-	-	-

Ruimte voor de Rivier – Werken voor derden

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

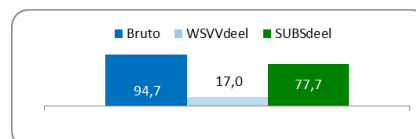
Totaal Netto: 2015-2021

Deze werken, COVO en Veessen-Wapenveld worden in respectievelijk 2016 en 2017 afgerond en afgerekend. In totaal wordt nog € 17 miljoen door ons besteed.

Hiervan is € 15 miljoen aan te veel ontvangen voorschotten in 2014.

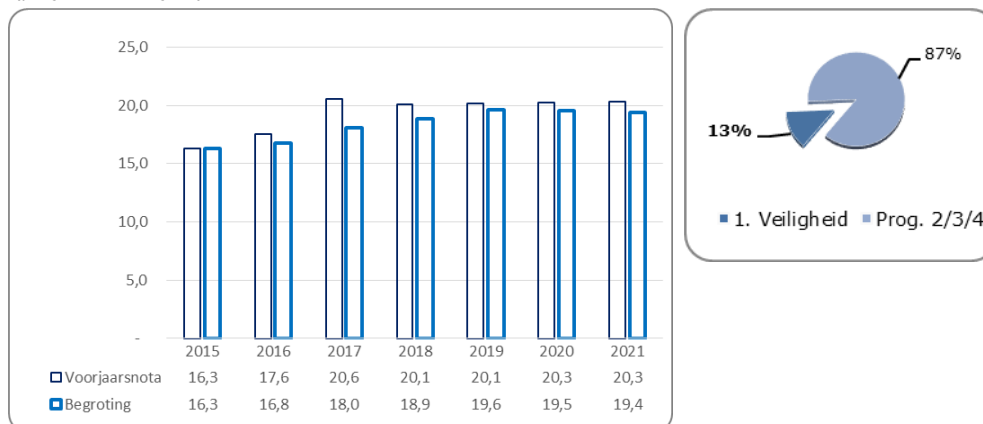
Het totaal van de Ruimte voor de Rivier projecten, dat wil zeggen inclusief de uitgave en opbrengsten voor 2015 komt uit op nihil omdat het volledig wordt gefinancierd door het Rijk. Dit is hiernaast grafisch weergegeven voor de periode 2015 tot en met 2021. Waarbij vermeld moet worden dat het waterschap een afkoopsom van € 7,5 miljoen heeft ontvangen voor endogene risico's die zich mogelijk voordoen na de opdrachtverlening. Tot op heden is dit beperkt het geval waarbij nog geen zicht is of we uiteindelijk tekort komen of over houden.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
■ Bruto	43,0	40,7	11,0	-	-	-	-
■ Subsidie	39,0	29,0	9,7	-	-	-	-
Netto	4,0	11,7	1,3	-	-	-	-

Exploitatie meerjarenraming

(per jaar x € 1 miljoen)

In de jaren 2017/2018 worden de grote projecten (RvR en DVP) afgerond. Vanaf dat moment vervallen de 'opbrengsten' voor het personeel. Dit is gecorrigeerd op de meerjarenraming, waarbij in de VJN cijfer dit effect al voor 100% in 2017 was verwerkt. Hiertegenover staat dat we met behulp van interne vacatures de toekomstige frictiekosten proberen te beperken. Dit heeft ook invloed op de omvang van de inhuur. Op basis van de huidige inzichten blijkt dat er nog wel opbrengsten voor personeel zijn in 2017.

Na oplevering van de RvR dijken zijn de onderhoudskosten het 1^e jaar is onderhoud voor de aannemer, vanaf 2018 zijn deze voor het waterschap. In de jaren 2018 tot en met 2022 is er extra geld nodig voor het ontwikkelbeheer. Hiervoor is in 2018 € 0,8 miljoen nodig, wat afloopt tot 2023 tot € 0,5 miljoen. Hiervoor is in 2014 een eenmalige bijdrage ad € 0,33 miljoen ontvangen van Rijkswaterstaat.

Hetzelfde geldt voor de Eemdijk echter hiervoor wordt de bijdrage aan ontwikkelbeheer vanuit het HWBP in 2018 verwacht, per saldo is dit tot en met 2020 kostenneutraal.

De Eemdijk, een primaire waterkering

Daarnaast zijn de nieuwe cijfers voor de HWBP bijdrage opgenomen. Gemiddeld genomen liggen die € 0,25 miljoen lager dan in de VJN cijfers. Reden hiervan is de jaarlijkse aanpassing van de toedelingssleutel, die is gebaseerd op het inwoneraantal en de WOZ-waarde. Dit jaar valt de aanpassing gunstiger uit dan geraamd.

Titel Beleidsbegroting 2016

Pagina 14 van 62

3. Programma 2 Watersysteem

3.1. Inhoud

Wij zorgen in het landelijk en stedelijk gebied voor voldoende en schoon oppervlaktewater. Onze inzet is gericht op de juiste hoeveelheid oppervlaktewater van de juiste chemische en ecologische kwaliteit op de juiste plaats en op het juiste moment. We willen daarmee bereiken dat inwoners optimaal kunnen wonen, werken en recreëren en de leefomgeving voor flora en fauna zo goed mogelijk wordt gefaciliteerd. De openbare ruimte is een verantwoordelijkheid van de gemeente. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor het verwerken van overtollig hemelwater en grondwater en de inzameling van afvalwater. Wij werken in toenemende mate samen met gemeenten op het gebied van beheer en onderhoud, ontwikkelen van ruimtelijke plannen, doelmatig beheer van waterketen en watersysteem en grondwaterbeheer.

Kaders en uitgangspunten

- Indien we met onze partners synergiemogelijkheden zien voor het realiseren van onze doelen en opgaven, heeft dit prioriteit.
- Voor vervangingsinvesteringen voor peilbeherende installaties wordt vooruitlopend op Assetmanagement een risico-prioriteitenlijst opgesteld. Hiervoor wordt een vast bedrag gereserveerd op onze investeringsbegroting.
- De restopgave uit de vorige planperiode voor wateroverlast heeft prioriteit boven de nieuwe wateroverlastopgave.
- De reservering voor droogte en watertekort wordt nader geconcretiseerd.
- Het concept Klimaat actieve Stad (KAS) wordt naast Amersfoort ook uitgebreid richting andere steden.

3.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

In de afgelopen jaren zijn er grote stappen gezet in het verbeteren van het watersysteem. Vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) is in een omvangrijk maatregelenpakket uitgevoerd voor verbetering van de ecologie en de waterkwaliteit. Passend ecologisch onderhoud wordt daarbij een steeds belangrijker sturingsmiddel.

Het programma voor herstel van beken en sprengen op de Veluwe is in 2014 afgerond, met uitzondering van de projecten die we de komende jaren tot en met 2022 nog samen met de gemeente Apeldoorn gaan doen.

Daarnaast investeren we volop in verbetering van onze waterhuishoudkundige infrastructuur. Zo hebben we afgelopen zomer (2015) gemaal De Schans in Amersfoort opgeleverd en is gestart met de renovatie van gemaal Malesluis, deze wordt in het voorjaar van 2016 opgeleverd.

In het kader van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) is een reeks van wateroverlastknelpunten opgelost. Naast de uitvoering van de restopgave uit de vorige planperiode wordt er gewerkt aan het definiëren van de nieuwe wateroverlastopgave.

Ook het verminderen van watertekort staat hoog op de agenda. Op basis van de in 2014 binnen het Deltaprogramma Zoetwater ontwikkelde strategie, voeren wij een droogtestudie uit en werken samen met provincies en gebiedspartners in de periode tot 2021 het voorzieningenniveau uit. Dit geeft inzicht in de te treffen maatregelen voor het droogtevraagstuk. Daarnaast hebben de partners in regio Oost met het Rijk een bestuursovereenkomst gesloten. Deze vormt het startpunt voor de uitvoering van het gezamenlijke werkprogramma.

In het landelijk gebied gaan we onze spilfunctie nog meer invullen en benutten door actief in gesprek te treden met partners. Daarbij zoeken we naar koppeling van doelen die we in samenwerking met onze partners op gaan pakken. Speciale aandacht gaat uit naar projecten in het kader van het Deltaplan agrarisch waterbeheer (DAW), de blauwe diensten die agrarische gebiedscollectieven gaan uitvoeren en de waterpotentiekaarten.

Met de provincie Gelderland is een samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten. Onder deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over uitvoering van onder andere N2000/PAS-projecten, projecten voor herstel van natte landnatuur en de realisatie van klimaatcorridors. Aanvullende afspraken, bijvoorbeeld voor de KRW, ecologische verbindingzones en het Zoetwaterprogramma kunnen hier later aan toegevoegd worden.

Ontwikkelingen

De wereld om ons heen verandert. Mondiale ontwikkelingen als klimaatverandering zetten door. Gevolgen zijn een hogere temperatuur, meer neerslag en langere perioden van droogte. Dit stelt nieuwe eisen aan het watersysteem. Een opgave voor de komende jaren is het vergroten van de robuustheid van het watersysteem om de effecten van klimaatverandering op te vangen.

Daarnaast zijn er demografische ontwikkelingen en veranderingen in het ruimte- en grondgebruik. In het westelijk deel van het beheergebied is nog een groei van de bevolking te zien en neemt de verstedelijking toe. In andere gebieden is een geleidelijke krimp te zien en neemt de vrijetijdseconomie een grotere plaats in.

Stedelijk gebied

In het WBP is ervoor gekozen om in de komende planperiode meer de focus op het stedelijk gebied te leggen. Speciale aandacht zal uitgaan naar de goede samenwerking met gemeenten, de Klimaat actieve Stad en de koppeling tussen de afvalwaterketen en het oppervlaktewatersysteem.

In het kader van de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie werken wij samen met gemeenten aan een klimaat- en water robuuste inrichting van het stedelijk gebied. De uitdaging is om de bebouwde omgeving zo in te richten dat de gevolgen van klimaatverandering beperkt blijven. Daarnaast zoeken we samen met onze partners naar creatieve en innovatieve oplossingen die het water in de stad zichtbaar maken en een 'ruimtelijke plus' geven. Centraal staan hierbij de oplossingen die voor de inwoners en ondernemers de minste lasten geven en het meest recht doen aan duurzame oplossingen. Daarnaast werken we aan het verder verbeteren van de koppeling tussen afvalwaterketen en oppervlaktewatersysteem.

POP-subsidies voor KRW opgaven

De provincies werken op dit moment aan de voorwaarden waaronder wij subsidies kunnen aanvragen voor onze KRW maatregelen. In eerdere verkennende gesprekken is gesproken over 50% subsidie van herinrichtingsmaatregelen. Daar is in de begroting rekening mee gehouden. Echter de subsidievoorwaarden lijken aangescherpt te worden en er bestaat een kans dat we de subsidie niet, of niet op tijd, ontvangen. Dit heeft consequenties voor de investeringsbegroting. We zijn hierover in gesprek met de provincies, de insteek is nog altijd om de subsidies binnen te halen. In 2016 betreft dit drie KRW-projecten in Gelderland. Wanneer de subsidie niet op tijd verstrekt kan worden, wordt in de Voorjaarsnota in 2016 een advies gegeven hoe we hiermee om kunnen gaan.

Binnenveld

Voor het Binnenveld maken we in 2016 afspraken met de provincies. De verwachting is dat volgend jaar gestart gaat worden met de uitvoering. Er zijn nog geen exacte ramingen bekend. Het project wordt door de provincie betaald, dus netto is de investering nihil. Het vergt wel de nodige inzet van onze medewerkers. Op dit moment zijn er nog veel onzekerheden. In de Voorjaarsnota in 2016 hopen we de eventuele consequenties inzichtelijk te kunnen maken.

3.3. Doelen en maatregelen

3.3.1. Landelijk en stedelijk gebied

Aanpak wateroverlast

Het watersysteem voldoet aan de wateroverlastnormen; bij het oplossen van knelpunten hanteren we de nieuwe klimaatscenario's.

Wij lossen de geconstateerde knelpunten op en benutten daarbij de mogelijkheden in de haarvaten en buiten het watersysteem.

We bepalen op grond van de nieuwe toetsing de nieuwe wateroverlastopgave. Dit resulteert in een maatregelenprogramma dat we in de periode tot en met 2021 gaan uitvoeren. Hierbij houden we rekening met de verwachte klimaatverandering.

Daarnaast pakken we nog een kleine restopgave op vanuit de huidige planperiode. Het betreft zeven knelpunten in de Noordelijke IJsselvallei, we stellen hiervan de projectopdrachten op en voeren deze ook uit.

Voorzieningenniveau zoetwater

Het voorzieningenniveau zoetwater is in beeld en uitgewerkt in een aanpak.

- We brengen in beeld wat de zoetwateropgave is, programmeren de afspraken die gemaakt worden over het voorzieningenniveau en voeren deze uit.
- We dragen bij aan het vastleggen van het voorzieningenniveau.

We willen de sponswerking van de bodem in het gebied verbeteren en beter benutten. Op grond van een droogtestudie bepalen wij de zoetwateropgave voor de komende jaren. In 2016 stellen we een uitvoeringsprogramma vast hoe we de opgave gaan aanpakken en deze gaan we dan ook programmeren voor de volgende jaren. We werken samen met de provincie Gelderland om het voorzieningenniveau vast te stellen. Daarnaast houden we bij verschillende projecten al rekening met de zoetwateropgave:

- In Apeldoorn wordt gekeken naar de opties voor peilopzet in het stedelijk gebied.
- Met Vitens werken we samen aan infiltratie van oppervlaktewater bij de Grift en het Apeldoorns Kanaal voor compensatie van de drinkwateronttrekking.
- Daar waar mogelijk werken wij aan optimalisatie van de inlaatvoorzieningen
- In het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) onderzoeken we bij peilbesluiten de mogelijkheden van onder andere peil gestuurde drainage, boerenstuwten en waterbergingsgebied.
- Met de agrarische collectieven maken we afspraken over blauwe diensten waarbij we onder andere maatregelen gericht op verbetering van de bodemstructuur als kansrijke maatregel zien voor de zoetwateropgave.

Samenwerking monitoring grond- en oppervlaktewater

Wij hebben samen met andere partijen kennis ontwikkeld op het gebied van grondwater en de samenhang met de bodem en oppervlaktewater.

- We starten met de vorming van een gezamenlijk grondwaterkennisteam. We focussen het eerste jaar op pluimbeheer, kennisontwikkeling en samenwerking. Via de jaarlijkse rapportage scherpen we de grondwaterstrategie verder aan en delen we de resultaten.

Grondwater en oppervlaktewater zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarom benaderen wij actief onze partners om de samenwerking te verbeteren, bijvoorbeeld door ontwikkelen van een gezamenlijk grondwaterplan en meetprogramma.

Doelen overige wateren

Wij hebben in beeld wat de opgave is op basis van de 'doelen voor overig water'.

Wij stellen een visie op, waarin we aangeven welke ambities we hebben voor de 'doelen overig water'.

Wij stellen samen met de gebiedspartners 'doelen voor overig water' op, waarbij de landelijke systematiek wordt gebruikt.

Wij stellen een uitvoeringsprogramma op voor het realiseren van de doelen voor overige wateren.

We maken een visie op het watersysteem, waarin we verwoorden welke ambitie wij willen hebben voor de doelen overig water (niet KRW-waterlichamen) en hoe we daarbij op willen trekken met onze partners. Daarnaast ontwikkelen we een werkwijze voor het bepalen van de doelen voor overig water. Met deze twee producten (visie en werkwijze) gaan we in 2017 het gesprek aan met het gebied om tot doelen te komen.

In de periode 2018-2021 maken wij een uitvoeringsprogramma, gebaseerd op draagvlak, zowel bestuurlijk als in het gebied. We zoeken daarin de balans tussen een duidelijke richting in de visie en ruimte voor maatwerk in een gebiedsgerichte uitwerking.

Peilbeheer

Het peilbeheer is uitgevoerd volgens actuele peilbesluiten en peilenplannen..

We actualiseren peilbesluiten Terwolde en Bunschoten.

In 2016 starten wij met de voorbereidingen voor de peilbesluiten Bunschoten en Terwolde, zodat in 2017 het besluit definitief vastgesteld kan worden.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

Wij hebben onze bijdrage geleverd aan de Europese KRW doelen door ons deel van de opgave te realiseren.

We voeren alle maatregelen uit van het Stroomgebiedsbeheersplan 2016-2021, waar wij genoemd zijn als uitvoerende partij.

De KRW-opgave in de Gelderse Vallei ronden we grotendeels af, met als grootste project de herinrichting van de Modderbeek. Daarnaast worden er ook delen van het Valleikanaal, Lunterse beek en Barneveldse beek heringericht, in totaal 7,7km.

De herinrichtingsprojecten in de Wiel, de Fliert en de Puttenerbeek worden voorbereid, zodat deze in 2017 uitgevoerd kunnen worden.

Voor de KRW-wateren in de IJsselvallei wordt het ecologisch onderhoud verder vorm gegeven. Met de provincie Gelderland wordt gesproken over de herinrichting van het Valleikanaal ter hoogte van het Binnenveld. In de samenwerkingsovereenkomst zal worden vastgelegd wat onze rol hierbij is.

Beheer en onderhoud op basis van beheerplan en kwaliteitsbeelden

We hebben een integrale en eenduidige werkwijze voor beheer en onderhoud gebaseerd op het beheerplan en kwaliteitsbeelden.

- ➡ We voeren het beheer en onderhoud uit volgens een actueel beheerplan en, indien al beschikbaar, conform integrale kwaliteitsbeelden.

We gaan in de gemeenten Elburg, Ermelo, Hattem en Leusden het project Stedelijk water in beeld uitvoeren. Op grond van de beelden die daaruit voortkomen kunnen we meer integraal samenwerken. We implementeren de nota Burgerparticipatie.

Goede onderhoudssituatie voor de waterhuishoudkundige infrastructuur

Wij hebben een goede onderhoudssituatie voor de waterhuishoudkundige infrastructuur.

- ➡ We versterken gegevensbeheer door slimmere gegevensinfrastructuur en samenwerking met gegevenshouders (onder andere gemeenten en terreinbeherende organisaties).
- ➡ We versterken evaluatiegestuurd handelen door integrale monitoring op inspanning en effecten.
- ➡ We stellen een investeringsprogramma voor de waterhuishoudkundige infrastructuur op.

Wij willen meer grip krijgen op onze infrastructuur. Functioneert alles nog naar behoren en kunnen we de (steeds veranderende) functies nog bedienen? Dit evaluatie- en risico-gestuurd handelen versterken wij door monitorings- en evaluatiegegevens beter te ontsluiten.

Vooruitlopend op het vaststellen van een investeringsprogramma, stellen we een prioriteitenlijst op voor vervangingsinvesteringen. Daarnaast worden al verschillende projecten uitgevoerd, zoals het vervangen van de stuw Bonenburgersluis.

In het investeringsprogramma moet een mogelijke nieuwbouw of renovatie van gemaal De Wenden op een goede manier worden ingepast, gezien de omvang van de investering. Deze inpassing zal plaatsvinden op basis van een advies waar dit jaar nog mee gestart wordt. Voorts voeren we baggerwerk uit in delen van Amersfoort, Eemnes en Veenendaal.

3.3.2. Landelijk gebied

Natte landnatuur en N2000/PAS²

Wij leveren een bijdrage aan het hydrologisch herstel van natte landnatuur.

- ➡ Wij voeren voor een aantal herstelgebieden natte landnatuur (Bijlage B) maatregelen uit conform de afspraken uit de Samenwerkingsovereenkomst Gelderland 2015-2021.

We hebben samen met onze partners gezamenlijke doelen gerealiseerd voor N2000/PAS.

- ➡ Wij voeren de maatregelen uit die opgenomen worden in de plannen voor N2000 en PAS die medio 2015 worden vastgesteld.

We vragen de subsidiebeschikkingen aan en programmeren vanaf 2017 projecten in de herstelgebieden natte landnatuur Lampenbroek, Renkumse Beek, Gulbroek Oost en Valleilint. Tevens bereiden we de klimaatcorridor Voorstonden/Leusveld - Oekense Beek en het N2000-project Binnenveld voor en vragen de subsidiebeschikking hiervoor aan.

² De genoemde bijlage B betreft de bijlage bij het Waterbeheerprogramma.

Voor de N2000-opgave Beekprik en waterplanten wordt een plan van aanpak opgesteld. In 2016 voeren we het anti-verdrogingsproject Vossenbroek uit. Deze opgave uit 2015 is vertraagd wegens een rechtszaak.

Waterpartnerschap landelijk gebied

Wij hebben onze spilfunctie in het landelijk gebied benut om het watersysteem robuuster te maken, zowel qua waterkwaliteit als waterkwantiteit door doelen van het gebied te koppelen aan waterdoelen.

- We gebruiken de waterpotentiekaarten als basis voor het gesprek met gebiedspartners om in te springen op kansen die zich voordoen om onze ambities te realiseren en rapporteren jaarlijks hoeveel projecten we hebben opgepakt. Hierbij denk we ook aan Blauwe Diensten (Duurzaam Bodembeheer) en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).

Voor de waterpotentiekaarten wordt een afwegingskader en een communicatieplan opgesteld.

3.3.3. Stedelijk gebied

Klimaat actieve stad en ruimtelijke inrichting

Wij hebben samen met de gemeenten bijgedragen aan een schone en klimaatactieve stad.

- We stellen een beleidsplan inclusief uitvoeringstrategie op voor het verder ontvechten van rioolwater.
- We starten met uitvoeren van het beleidsplan ontvechting van rioolwater.

Onze uitvoeringsprojecten hebben een plus in ruimtelijke kwaliteit en beleving.

- We onderzoeken hoe ruimtelijke kwaliteit in stedelijk gebied een plek kan krijgen, door het jaarlijks doen van minimaal één pilotproject.

We zoeken actief de gemeenten op. We inventariseren waar kansen liggen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en we stellen een plan van aanpak op voor het ontvechten van regen- en rioolwater. Daarnaast gaan we verder met het uitvoeren van projecten van het waterplan Apeldoorn, hiervoor is in overleg met de gemeente een uitvoeringsprogramma opgesteld. Daarbij zoeken we actief naar kansen om de principes van de klimaat actieve stad (KAS) uit te werken. Op nationaal niveau participeren we in KAS en het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie. We gaan de interactie tussen de riolering en oppervlaktewatersysteem in de stad verder onderzoeken, bijvoorbeeld met een instrument als 3di.

Beheer en onderhoud stedelijk gebied

Het beheer en onderhoud in het stedelijk gebied is integraal en eenduidig.

- We stellen samen met gemeenten een plan van aanpak op om het beheer en onderhoud van het watersysteem en de waterketen in stedelijk gebied te harmoniseren.
- We starten met het uitvoeren van het plan van aanpak in de periode 2016-2021.

Wij hebben met de gemeenten kosten bespaard door een integrale aanpak.

- Met tenminste acht gemeenten stellen we gezamenlijke investeringsprogramma's op om de kansen te benutten.
- We stemmen de meetprogramma's van gemeenten en van ons op elkaar af.

We zetten de reeds ingezette lijn van verregaande samenwerking met de gemeenten door. Samen zoeken we naar mogelijkheden om investeringen, monitoring en onderhoud verder op elkaar af te stemmen. Mede door deze samenwerking wordt de verbinding tussen de afvalwaterketen en het oppervlaktewatersysteem verbeterd. Ook het eerder genoemde Stedelijk water in beeld draagt bij aan deze doelstellingen.

3.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie

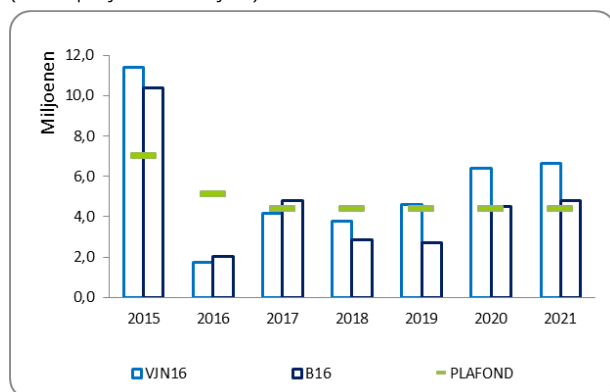
In deze paragraaf staat een aantal grafieken met betrekking tot de investeringen en de kostenontwikkeling van de exploitatie. Waarbij de huidige raming (B16) wordt vergeleken meerjarenraming van de voorjaarsnota (VJN16). In hoofdlijnen wordt toegelicht wat de belangrijkste veranderingen zijn.

Investeringen meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (bruto, subsidiedeel en netto) weergegeven exclusief de werken voor derden, i.c. de KRW IJssel projecten. Deze wordt apart weergegeven.

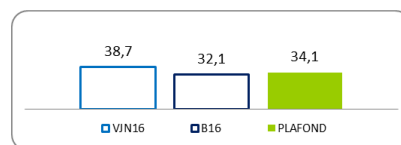
Watersysteem

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

B16 = Begroting 2016 en meerjarenraming tot en met 2021
VJN16 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

Totaal Netto: 2015-2021

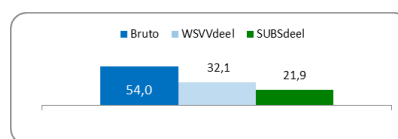
Ruimte van netto 2 miljoen.
Waarbij vooralsnog 2020 en 2021 hetzelfde plafond krijgen als 2019.

Hiervan is afgerond € 8 miljoen nog te programmeren opgave voor het nieuwe WBP.

In grote lijnen op te delen in:

- vervangingsinvesteringen € 4 miljoen;
- NBW € 3 miljoen;
- KRW € 1 miljoen;

Het programma bevat € 21,9 miljoen aan nog te ontvangen subsidies. Dit betreffen subsidies voorvloeiende uit het KRW programma en de bijdrage voor het Apeldoorns Kanaal.

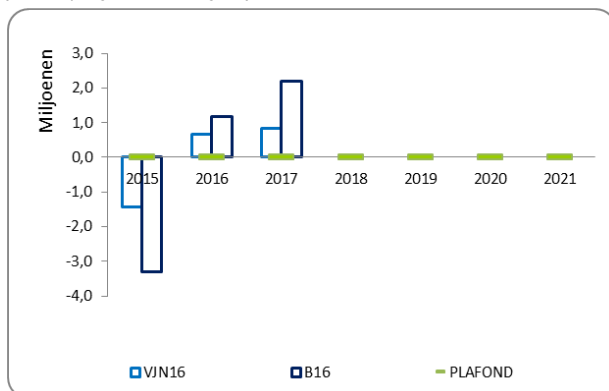

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bruto	15,5	9,8	8,6	5,4	3,9	5,2	5,5
Subsidie	5,1	7,8	3,8	2,6	1,2	0,7	0,7
Netto	10,4	2,0	4,8	2,9	2,7	4,5	4,8

De jaartrend laat zien dat in 2016 een hoge subsidie afrekening wordt verwacht. Hierdoor ligt 2016 netto lager dan de andere jaren.

KRW IJssel – Werken voor derden

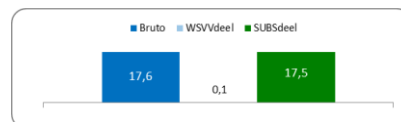
(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

Totaal Netto: 2015-2021

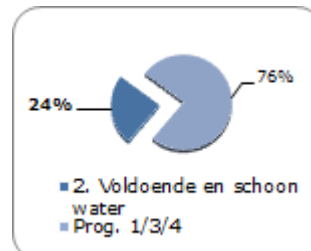
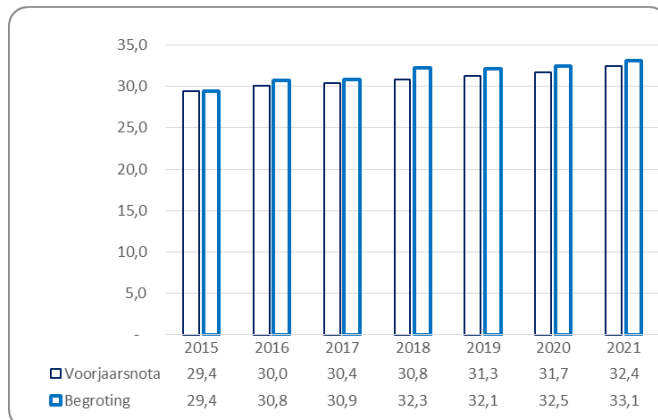
Dit werk wordt in 2017 afgerond en in totaal wordt er nog bruto € 17,6 miljoen besteed.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bruto	4,5	9,2	3,9	-	-	-	-
Subsidie	7,8	8,1	1,7	-	-	-	-
Netto	(3,3)	1,2	2,2	-	-	-	-

Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

Ten opzichte van de meerjarenraming zoals gepresenteerd in de voorjaarsnota is de trend hoger komen te liggen. Dit heeft te maken met ramingen voortvloeiende uit ons waterpartnerschap op zowel landelijk (zie § 3.3.2) als stedelijk gebied (zie § 3.3.3). Vooral nog zijn de eerste ramingen ad € 3,6 miljoen als volgt opgenomen in de meerjaren trend:

- 2016: € 0,3 miljoen
- 2017 tot en met 2021: € 0,6 miljoen per jaar, totaal € 3,0 miljoen
- 2022: € 0,3 miljoen.

Het is op dit moment niet exact te benoemen wat we daarvoor gaan doen, daar voor zijn we, of treden we nog, in gesprek met verschillende partijen. Het bedrag drukte eerst op de investeringsbegroting maar valt per heden in de exploitatie.

Titel Beleidsbegroting 2016

Pagina 24 van 62

4. Programma 3 Waterketen

4.1. Inhoud

Samen met gemeenten zijn wij verantwoordelijk voor de afvalwaterketen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inzameling van rioolwater, wij voor het transport en de zuivering van het rioolwater. Hiermee vervullen wij een belangrijke rol in het beschermen van de volksgezondheid, maar ook in het beperken van wateroverlast in het stedelijk gebied en in de bescherming van het oppervlaktewater.

De samenwerking met gemeenten is dus van wezenlijk belang voor het doelmatig en efficiënt inrichten en beheren van de afvalwaterketen. Deze samenwerking breiden we uit richting bedrijfsleven, onderzoeks- en onderwijsinstellingen, belangenorganisaties en burgers. Zo willen wij onze doelen op het gebied van duurzaamheid, waarbij het terugwinnen van grondstoffen uit rioolwater en energie-efficiency centraal staan, realiseren. De sinds jaren ingezette samenwerking in de (afval)waterketen met onze waterpartners (gemeenten, kennisinstituten en bedrijfsleven) wordt verder doorgevoerd om onze doelen (en die van onze partners) zo effectief en efficiënt mogelijk te kunnen realiseren. De Visie op de Waterketen, die wij samen hebben ontwikkeld met de gemeenten, is hier een goed voorbeeld van. Ook in de koppeling tussen waterketen en –systeem willen wij verder kansen ontdekken en benutten.

Kaders en uitgangspunten

- Synergie binnen de waterketen (waterschap/gemeenten) heeft prioriteit boven eigenstandige projecten.
- We sturen het Jaarplan en de Begroting meer dan in de afgelopen jaren op doelrealisatie, in plaats van individuele projecten.
- We prioriteren op een basis van doelen. De hoogste doelrealisatie heeft de voorkeur.
- Ten aanzien van duurzaamheid moeten geplande projecten zichtbaar worden gemaakt binnen de huidige meerjarenbegroting.
- Voor zuivering op orde ligt de nadruk op het verkrijgen van meer inzicht (gegevensbeheer) in de doorstroom vanaf de ontvangst vanuit de riolering tot lozing van gezuiverd water op oppervlaktewater.

Voor vervangingsinvesteringen binnen de waterketen wordt vooruitlopend op Assetsmanagement een risico prioriteitenlijst opgesteld. Hiervoor wordt een vast bedrag gereserveerd op onze investeringsbegroting.

4.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

De dienstverlening van de afvalwaterketen binnen Nederland is van grote kwaliteit. Bijna nergens ter wereld wordt een zo groot percentage van het rioolwater dat ontstaat ingezameld en tot hoog niveau gezuiverd alvorens het weer geloosd wordt. Daarmee leveren wij een grote bijdrage aan de kwaliteit van onze leefomgeving.

Toch zijn er nog grote ontwikkelingen die er voor zorgen dat ons werk in de keten meer is dan het simpelweg in stand houden van wat er is. Het is steeds duidelijker dat kleine microverontreinigingen (medicijnresten, hormoon verstorende stoffen en micro-plastics) niet alleen een bedreiging vormen voor ons oppervlaktewater, maar ook voor onze drinkwatervoorziening. Steeds strengere eisen rondom (arbo)veiligheid en de introductie van nieuwe technieken brengen aanvullende maatregelen, veranderende werkprocessen en daarmee ook kosten met zich mee.

Daarnaast is het klimaat aan het veranderen. Dat zal zeker tot aanpassingen in onze installaties leiden. Ook zal dit nieuwe kansen bieden voor de afvalwaterketen omdat het schone effluent bijvoorbeeld een rol kan vervullen in de groen/blauwe zones in het stedelijk gebied.

Ook op het gebied van grondstoffenterugwinning en de energievoorziening kunnen wij met onze installaties een significante rol gaan vervullen, voor onze eigen doelen, maar ook voor die van anderen.

Al deze veranderingen gaan we samen met onze waterpartners en bedrijfsleven vormgeven. Alleen dan kan het efficiënt en effectief en kunnen we kansen gaan ontwikkelen en verzilveren die anders niet in beeld zouden komen.

4.3. Doelen en maatregelen

Inzicht, stimuleren en bewustwording

Wij hebben zicht op de maatregelen in de infrastructuur die nodig zijn om de uitdaging met betrekking tot de nieuwe stoffen en klimaatverandering het hoofd te bieden.

- We maken inzichtelijk waar de knelpunten in ons gebied (komen te) liggen met betrekking tot klimaatverandering.
 - We zetten in op bewustwording bij de burgers van het effect van de klimaatverandering en het lozen van nieuwe stoffen in de waterketen.
 - We maken inzichtelijk waar de knelpunten in ons gebied (komen te) liggen met betrekking tot nieuwe stoffen.
 - We stimuleren bronaanpak met betrekking tot nieuwe stoffen bij burgers, zorginstellingen en overige betrokkenen.
-
- We stimuleren het afkoppelen van hemelwater van de waterketen.
 - We brengen in beeld welke maatregelen genomen moeten worden om de knelpunten op te lossen.

Om onze infrastructuur toekomstbestendig in te richten gaan we in 2016 toetsen in welke mate die knelpunten, betreffende klimaatverandering en nieuwe stoffen, ook daadwerkelijk een probleem gaan vormen. In 2016 wordt een onderzoeksrapport opgeleverd over de klimaatsverandering in relatie tot de waterketen.

Eén van de partners op dit gebied is Vitens waarmee wij gezamenlijk optrekken op het gebied van onderzoek naar nieuwe stoffen.

In planning en programmering van maatregelen nemen wij de verworven inzichten mee om de toekomstbestendigheid te borgen.

Nu nog belasten we onze zuiveringen gedurende korte perioden met grote hoeveelheden schoon regenwater. We willen hierin een omslag bereiken door, bijvoorbeeld binnen het concept-Visie op de Waterketen, actief mee te denken en zo mogelijk bij te dragen aan het vergaand ontvlechten van regen- en rioolwater (zie § 3.3.3. Klimaat actieve stad).

We gaan steeds nadrukkelijker op zoek naar totaaloplossingen die waterketen en -systeem op een positieve manier met elkaar verbinden. De Waterfabriek Wilp, waar vergaand gezuiverd effluent wordt gebruikt voor aanvulling en doorspoeling van de Twellose Beek, is daar een mooi voorbeeld van. Om deze zuivering van de toekomst te realiseren willen we dit in een co-creatie creëren. Hiertoe doorlopen wij in 2016 een open innovatieproces. Medio 2016 kan de bouw worden gestart.

Verwaarding van rioolwater en reststromen

Wij zijn op de hoogte en benutten kansen van de mogelijkheden voor verwaarding van afvalwater en andere reststromen in ons gebied.

- ➡● We realiseren in ons gebied minimaal één grondstoffenfabriek, waarbij afvalwater maximaal ingezet wordt voor productie van schoon water, grondstoffen en energie.
- ➡↔ We maken jaarlijks een overzicht van onze prestaties in relatie tot afspraken en ambities op het vlak van duurzaamheid.
- ➡↔ Wij onderzoeken de beste verwaardingsroute voor onze reststromen (afvalwater, maaisel, bagger) en werken dit uit in een maatregelenprogramma.

Met de realisatie van de Energie- en Grondstoffenfabrieken Amersfoort en Apeldoorn hebben wij een mooie stap gezet in de verduurzaming van onze processen. Voor onderbouwing van de komende stappen wordt in 2016 de slibstrategiestudie afgerond. In deze slibstrategie worden de keuzes uitgewerkt welke route voor ons slib het meest economisch en duurzaam is.

RWZI Apeldoorn / Energie en Grondstoffenfabriek

Ook in regio Zuid gaan we een 3^e Energie- en Grondstoffenfabriek oprichten. Hierdoor zal al ons afvalwater en slib via een Energie- en Grondstoffenfabriek verlopen. Bij de locatiekeuze kijken wij naar de mogelijkheid in de omgeving. Hiertoe gaan wij gaan we de samenwerking met PARENCO in Renkum verder uitwerken. De investering bij Parenco is op dit moment nog niet meegenomen de begroting.

We gaan starten met een pilot op rwzi Apeldoorn om het in NEREDA slib aanwezige Alginaat te extraheren. Deze biopolymeer biedt goede kansen op een interessante verwaarding. Op het gebied van grondstoffenterugwinning staat in 2016het volgende gepland:

- Cellulose terugwinning wordt meegenomen in het ontwerp rwzi Terwolde.
- Er is een pilotonderzoek gestart voor het terugwinnen van Ammoniumsulfaat uit de deelstroom op de rwzi. Dit product kan als meststof worden afgezet.
- Er wordt onderzocht om het Struviet hoger op te waarderen en af te zetten
- Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar de terugwinning van zware en aardmetalen.

Duurzaamheid en energieneutraliteit

Wij voldoen aan de meerjarenafspraken met betrekking tot energie-efficiency, klimaatakkoord en onze eigen doelen met betrekking tot energieneutraliteit en gebruik hulpstoffen.

Bij keuzes van apparaten en processen en bij aanbestedingen wordt aangestuurd op duurzaamheid, minimaal energieverbruik en grondstofverbruik, maximale verwaarding.

Waterschap Vallei en Veluwe wil in 2025 energieneutraal zijn. Bij investeringskeuzes wordt het energieverbruik meegewogen. Daarnaast willen we een zo duurzaam mogelijke inzet van ons biogas. Hierbij is de inzet van biogas voor transport kansrijk als alternatief voor warmtekrachtkoppeling. In de pilot Bio-LNG zoeken we binnen een consortium naar de mogelijkheid uit biogas, vloeibaar aardgas (LNG) te maken. Dat LNG wordt algemeen gezien als de brandstof voor zwaar transport in de nabije toekomst. In 2016 staat de bouw van de pilot gepland. Ook onderzoeken wij of en hoe onze eigen transportmiddelen verder kunnen verduurzamen middels het door onszelf geproduceerde biogas of elektriciteit, waterstof.

Wij realiseren kostenbesparingen (middels duurzaamheidsprojecten) om de kosten van de toekomstige opgaven zo veel mogelijk te beperken.

Lokale kansen voor het beproeven van nieuwe sanitatie ten behoeve van de duurzame waterketen worden verkend en indien mogelijk benut met partners.

We benutten kansen voor het (samen met partners) uitvoeren van duurzaamheidsprojecten, die passen binnen onze ambities

Nieuwe sanitatie biedt kansen voor de afvalwaterketen. Door te scheiden aan de bron en door schoon leidingwater nog maar heel beperkt in te zetten als transportmedium kunnen er heel efficiënt energie en grondstoffen worden teruggewonnen.

In de wijk Kerschoten in Apeldoorn hebben we een demonstratielocatie ingericht en we gaan in 2016 onderzoeken of deze nieuwe technologie toepasbaar is bij toekomstige renovaties en nieuwbouwprojecten in samenwerking met gemeenten. Voor De Glind wordt in 2016 een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar nieuwe sanitatie in combinatie met een lokale grondstoffenfabriek.

Met drie recreatieterreinhouders in de gemeente Ede onderzoeken we op welke wijze decentrale zuivering kan bijdrage aan de ontlasting van het drukriool gedurende het campingseizoen. Minimaal één pilot wordt daadwerkelijk tot uitvoering gebracht in 2016. Ook gaan we met partners op zoek naar kansen om, naast het realiseren van onze doelen, ook een positief financieel rendement te genereren. Een voorbeeld is de Bio Energie Centrale Harderwijk (BECH).

Een ander voorbeeld is Nijkerk. Hier wordt een samenwerking onderzocht met de gemeente Nijkerk en een aantal private bedrijven. In 2016 leggen we de business case voor aan het bestuur. Wij onderzoeken de potentie van het samenbrengen van verschillende reststromen uit de foodindustrie om deze te verwaarden in grondstoffen en energie alvorens het aan te bieden bij de rwzi.

Doelmatigheid, monitoring en centrale regie

Wij hebben samen met gemeenten de doelstellingen uit het BAW 2010 gerealiseerd.

- ➡➡ We maken jaarlijks een overzicht van onze prestaties in relatie tot afspraken en ambities op het vlak van het BAW 2010 en geven het inzicht in de ontwikkeling van de tarieven.
We communiceren deze naar landelijke monitoringsinstrumenten zoals benchmarks, water in beeld, voortgangsrapportage VNG-UvW.
- ➡➡ Wij kijken, daar waar aanpassingen in de waterketen nodig zijn, welke optimalisatiemogelijkheden er zijn in kosten en kwaliteit.

Wij hebben een gezamenlijk inzicht in het functioneren en de risico's van het (afval)watersysteem.

- We breiden het gezamenlijke meet- en monitoringssysteem (incl. grondwater) verder uit en uniformeren dit systeem waar nodig en mogelijk.
- We integreren de waterketendata en de watersysteemdata.

Samenwerking met gemeenten is essentieel om onze landelijke afspraken uit het Bestuursakkoord Water (BAW) 2010 te behalen. In ons beheersgebied wordt in drie regio's samengewerkt met gemeenten. Deze samenwerkingsverbanden werken met bestuurlijk vastgestelde werkplannen.

Het waterschap is gastheer voor de uitvoeringsorganisatie van het Platform Water Vallei en Eem. In de komende jaren wordt deze langzaam uitgebreid naar de andere samenwerkingsregio's. In 2016 gaat de zuiveringskring Harderwijk (WHEP) diensten afnemen.

Een belangrijke stap in de komende jaren zal het integreren van watersysteemdata zijn om de interactie tussen waterketen en -systeem te beschrijven. Dit is in lijn met de visie op centrale regie die in 2015/2016 wordt ontwikkeld. De ontwikkeling van een visie op centrale regie doen we overigens niet alleen voor het programma waterketen, maar voor alle programma's.

Om een volgende stap te maken in het benutten van kansen en samenwerking wordt in 2016 meer samenwerking gezocht met het bedrijfsleven. Het bedrijfsleven wordt actief benaderd om ze te betrekken bij de beleidsvorming.

Infrastructuur waterketen

Onze infrastructuur is in staat de gevraagde capaciteit te leveren en deze wordt zo doelmatig mogelijk ingezet voor het zuiveren van afvalwater.

- We werken de visie op centrale regie en het concept Beheer 2.0 uit en zorgen er voor dat onze installaties en personeel hier voor toegerust worden.
- Vervangingsinvesteringen en maatregelen ten behoeve van wijzigingen in aanbod van afvalwater, klimaatverandering en behandeling van nieuwe stoffen worden opgenomen in het

meerjarenprogramma.

- We brengen de discrepantie (verschil tussen heffing en binnenkomende vuilvracht) terug naar onder het landelijk gemiddelde.

Onze kerntaak is het zuiveren van rioolwater, hiervoor hebben we naast onze installaties ook de juiste beheersinstrumenten nodig. Op het gebied van dataverzameling en informatievoorziening zijn erg veel veranderingen en wij verwachten dat die steeds nadrukkelijker om een andere strategie gaan vragen. Hiervoor werken we in 2016 de visie op centrale regie uit, en geven we invulling aan het concept Beheer 2.0, waarbinnen informatiestromen een belangrijke rol spelen. Eén van de speerpunten is hierbij de inrichting en uitbreiding van de centrale regiekamer waardoor watersysteem informatie wordt gekoppeld aan informatie uit de waterketen.

Ook gaan we de komende jaren invulling geven aan assetmanagement. In de komende decennia verwachten we een piek aan vervangingsinvesteringen. Om die doelmatig in te plannen moeten we een goed beeld hebben van enerzijds de actuele status van onze installaties, anderzijds ook welke risico's nog acceptabel zijn. In 2016 beginnen met een intensieve inventarisatie naar de staat van onze installaties.

Onze infrastructuur voldoet blijvend aan de wetgeving.

- We stellen ons op de hoogte van de relevante wet- en regelgeving en de ontwikkelingen daarin en vertalen dat jaarlijks in een document met knelpunten.
- We zorgen voor de juiste (meet-)informatie van voldoende kwaliteit en de daarvoor benodigde metingen.
- We maken jaarlijks een overzicht van onze prestaties in relatie tot relevante wet- en regelgeving.
- We maken jaarlijks een update van het maatregelenplan op basis van de knelpunten en nemen dat op in het uitvoeringsprogramma.

Al onze installaties zijn ontworpen en gebouwd om te allen tijde te voldoen aan de wettelijk gestelde normen en eisen. Binnen dat kader worden er afwegingen gemaakt die vooral vanuit maatschappelijk/economisch oogpunt gunstig zijn.

In 2016 worden toegangscontrole en terreinbeveiliging aan de hand van de uitkomsten van de pilots op de rwzi's Apeldoorn en Amersfoort organisatie breed uitgerold. Voor organisatorische en technische maatregelen zijn voor 2016 bedragen in de begroting opgenomen.

Discrepantie

We hebben de discrepantie, tussen zuiveringsinspanning en zuivingsheffing, teruggebracht tot het landelijk gemiddelde.

 We dringen samen met gemeenten, omgevingsdiensten en Gemeenschappelijk Belastingkantoor Locosensus-Tricijn (GBLT) de discrepantie verder terug.

Het terugdringen van discrepantie is een belangrijk speerpunt van ons waterschap. Om onze installaties verder te optimaliseren gaan wij in 2016 door met het bestuurlijk goedgekeurde 'Uitvoeringsplan Discrepantie' om zodoende tot een acceptabele belasting van onze rwzi's te komen.

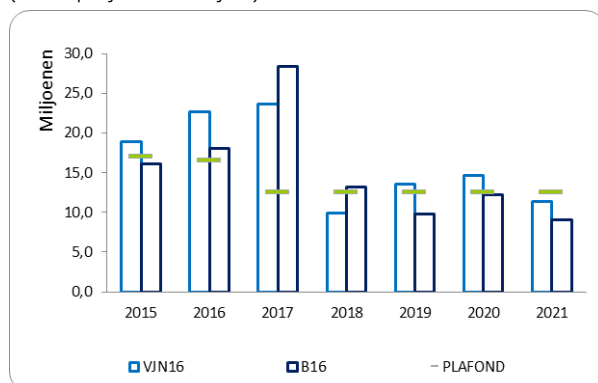
4.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie

Investerings meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (bruto, subsidiedeel en netto) weergegeven. De zogenoemde 'Terugverdien' projecten (TVP) worden apart toegelicht.

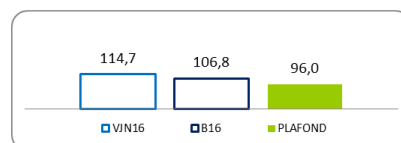
Waterketen

(NETTO per jaar x € 1 miljoen)

B16 = Begroting 2016 en meerjarenraming tot en met 2021
VJN16 = Voorjaarsnota en meerjarenraming tot en met 2021

Totaal Netto: 2015-2021

Hiervan is 50% (€ 53 miljoen) op dit moment nog in voorbereiding en nog niet concreet genoeg om te kunnen programmeren. De opgave betreft vooral de noodzakelijke duurzaamheids- en vervangingsinvesteringen.

De overschrijding van ± € 11 miljoen betreft de volgende TVP-projecten³:

Uitgave in 2016:

- Bio Energie Centrale Harderwijk. Investering € 6,5 miljoen (6 jaar terugverdientijd, op basis van business case).
- Slibdroger Ede pilot (5 jaar) € 0,95 miljoen, verwachte subsidie € 0,15 miljoen).

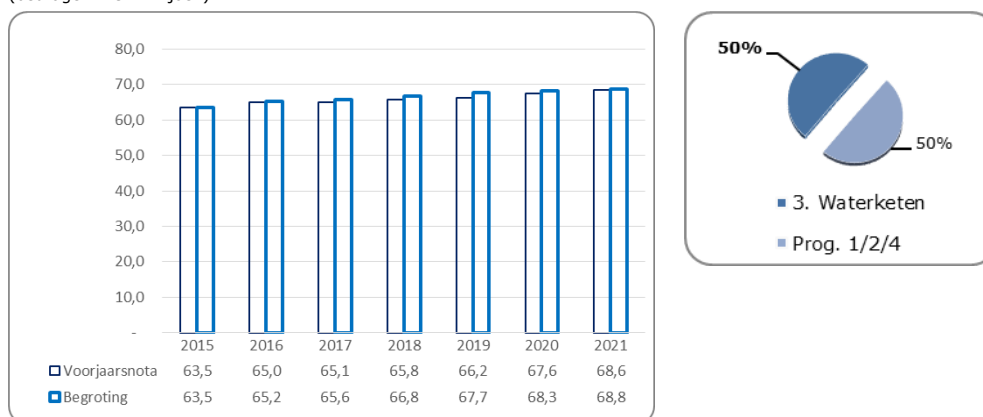
³ Zogenoemde 'terugverdienprojecten', rekening houdend met een terugverdiend tijd van maximaal 10 jaar. Tenzij uit een business case anders blijkt.

Uitgave in 2017:

- Verwaarding van rioolwater en reststromen. Pilot om het in NEREDA slib aanwezige Alginaat te extraheren. Deze biopolymeer biedt goede kansen op interessante verwaarding. Investing € 2,5 miljoen (10 jaar terugverdientijd).
- Pilot Bio LNG. Hierbij zoeken we binnen een consortium naar de mogelijkheid om uit biogas, vloeibaar aardgas (LNG) te maken. Investing € 1 miljoen (10 jaar terugverdientijd).
- Sanitatie NSA Apeldoorn. Investing € 0,6 miljoen.

Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

Ten opzichte van de meerjarenraming zoals gepresenteerd in de voorjaarsnota lijkt de trend nauwelijks gewijzigd. Echter is er een aantal wijzigingen, die per saldo elkaar nagenoeg opheffen, dit zijn:

- Toekenning SDE Subsidie 2015 tot en met 2026 (12 jaar) ontvangen voor de TDH op Amersfoort en Apeldoorn. Dit is vooralsnog geraamd op € 1,1 miljoen per jaar.
- In de VJN was € 0,5 miljoen aan vervangingen transportleidingen geraamd, per jaar, totaal € 3 miljoen. Deze is opgenomen in de vervangingsinvesteringen.
- De ramingen ad € 12 miljoen, voor synergetrajecten is als volgt opgenomen in de meerjaren trend:
 - 2016 tot en met 2021: € 2 miljoen per jaar

Daarnaast worden de verwachte kostenreducties en opbrengsten als gevolg van de grondstoffabrieken eerder verwacht. Dit op basis van nieuwe berekeningen van de procestechnologen, zij hebben o.b.v. procesgegevens de tonnages berekend en komen voor 2016 op een hogere besparingen uit. Dit heeft ook zijn effect op de jaren daarna.

5. Programma 4 Besturen en belastingen

5.1. Inhoud

Programma 4 omvat naast bestuur, belastingen en bedrijfsvoering ook nog de programma overstijgende onderwerpen vergunningverlening en handhaving en crisisbeheersing.

Kaders en uitgangspunten

- Op bestuurlijk niveau wordt meer dan in de afgelopen jaren gestuurd op verbinding met partners en op doelen en resultaten.
- We gebruiken benchmarks en andere onderzoeksmethodes om qua effectiviteit en efficiency te streven bij de vijf best presterende waterschappen te horen. Jaarlijks geven we daarbij aan welke aspecten we prioriteit geven.
- We verbinden strategisch HRM, procesgericht samenwerken en de doelen van het WBP. Hiermee werken we integraal aan de organisatiedoelen en -ontwikkeling en verhogen de kwaliteit van de dienstverlening.
- Strategisch HR beleid heeft als focus een duurzame inzet van personeel in een wendbare organisatie om flexibel te kunnen inspelen op de behoeftes van de veranderende inhoudelijke uitdaging, veranderende maatschappij en arbeidsmarkt.
- Gegevens op orde t.b.v. assetmanagement, calamiteitenorganisatie en centrale regie.

5.2. Waar staan we nu en wat komt er op ons af

5.2.1. Bestuur

Bestuurlijke werkwijze

Met de formatie en het opstellen van de ab-agenda is de bestuurlijke werkwijze geconcretiseerd in september 2015. Ambitie voor de komende periode is het uitbouwen van het portefeuillehouderschap, de verbinding van het ab en db versterken en de bestuurlijke slagkracht/verbinding met onze partners te vergroten. Andere onderwerpen voor 2016 (en verder) zijn: het collegiale samenspel binnen het bestuur en met de organisatie en het verbeteren van sturen op doelen in verbinding met de partners (accountmanagement, strategische samenwerking).

Afhankelijk van de keuzes zijn de beoogde activiteiten: een opleidingsprogramma voor het bestuur, een regelmatige reflectie op de vergaderingen en het voorbereiden van een bestuurskrachtmeting. Deze onderwerpen worden in de komende bestuursperiode verder uitgewerkt.

Integriteit

Het waterschap heeft een integriteitsbeleid voor bestuurders en ambtenaren. In 2015 heeft het integriteitsbeleid vooral gespeeld rond de verkiezingen en bij de installatie van het nieuwe dagelijks bestuur. Het is de ambitie om in 2016 vanuit het abstracte beleid met werkbijeenkomsten met het algemeen bestuur de stap naar de praktijk te maken. Daarnaast is het onderwerp geagendeerd op de hei-dagen van het dagelijks bestuur.

In samenwerking met andere lagere overheden heeft de Unie van Waterschappen recent een aangepaste handreiking uitgebracht en zijn gedragscodes voor bestuurders aangepast. De verwerking ervan in ons beleid vindt plaats in 2016.

OESO-rapport/Awareness Gap

Naar het oordeel van de OESO is het Nederlandse waterbeheer een mondiale referentie voor modern waterbeheer. Het kent een robuust en flexibel institutioneel beleidskader. Echter, sommige uitdagingen ondergraven de prestaties en de duurzaamheid van het waterbeheer. Genoemd worden onder andere: het lage bewustzijn onder Nederlandse inwoners van waterbeherende organisaties en de risico's (de zgn. "awareness gap") en de evenwichtige verdeling van de kosten over alle categorieën belanghebbenden met inbegrip van toekomstige generaties. Ook ziet de OESO een viertal trends die onzekerheid genereren over de toekomst van waterbeheer in Nederland:

- Klimaatverandering;
- regionale verschillen;
- sociaal-politieke trends, met inbegrip van Europees beleid en
- (niet-)technische innovatie.

In overleg met het bestuur worden de noodzakelijke aanpassingen van het eigen communicatiebeleid van het waterschap, in relatie tot de activiteiten die hiervoor landelijk worden opgepakt, vormgegeven.

5.2.2. Belastingen

Het waterschap is voor zijn financiering volledig afhankelijk van belastingen: watersysteemheffing, verontreinigingsheffing en zuiveringsheffing. Sinds 2008 zijn de heffing en invordering ondergebracht in een Gemeenschappelijke Regeling Tricijn en de opvolger GBLT. Samen met GBLT is er bestuurlijk aandacht voor de compleetheid en tijdigheid van heffing en invordering. Een speerpunt is de zichtbaarheid van zowel GBLT als het waterschap, zo gaan we vanaf 2016 het beeldmerk van het waterschap op de aanslagen printen. Een ander speerpunt is de kwaliteit van dienstverlening van GBLT voor zowel de belastingplichtige als het waterschap. GBLT heeft hiervoor een eigen meerjarig verbeterprogramma opgestart.

5.2.3. Vergunningverlening en handhaving

We hebben de veranderingen door de omgevingswet en de VTH-taken in het werkproces van vergunningverlening en handhaving geïmplementeerd

 We passen de Keur, leggers, algemene regels, beleidsregels en dagelijkse vergunnings- en handhavingspraktijk aan de Omgevingswet aan.

We hebben onze adviserende rol ten aanzien van indirecte lozingen geïntensiveerd.

 We brengen in beeld wat de consequenties voor vergunningverlening en handhaving van de

invoering van normen voor nieuwe stoffen en overige stoffen zijn.

 We maken een uitvoeringsplan en voeren dit uit.

 In beeld brengen van de consequenties voor vergunningverlening en handhaving van de uitbreiding van grondwatertaken. Aansluitend maken we een uitvoeringsplan en voeren dit uit.

 We adviseren gemeenten en omgevingsdiensten over de toezicht op indirecte lozingen, met als doel de toezicht te intensiveren.

De Omgevingswet dient ter vervanging en/of bundeling van meer dan twintig bestaande wetten, waaronder de Waterwet en wordt naar verwachting in 2018 van kracht. Parallel aan de wetswijziging vindt tot de periode 2024 een digitaliseringstraject plaats. In de periode tot medio 2016 krijgt de uitwerking van de Omgevingswet (raamwet) in de Algemene Maatregelen van Bestuur vorm. Dit gebeurt in samenspraak met de betrokken overheden. In 2016 wordt een implementatieplan ter bestuurlijke vaststelling aangeboden.

Digitalisering is een belangrijk element in het kader van de verbetering van de dienstverlening en de ondersteuning van de werkprocessen. In 2016 wordt het Omgevingsloket online (digitaal loket met de aanvrager) aanzienlijk verbeterd en wordt ook bij Waterschap Vallei en Veluwe geïmplementeerd.

Het is belangrijk dat de kwaliteit van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) aantoonbaar op orde is. Daarom hebben Rijkswaterstaat en de waterschappen besloten Kwaliteitscriteria Waterbeheer voor VTH vast te leggen. In 2016 wordt getoetst of voldaan wordt aan de Kwaliteitscriteria en worden waar nodig verbetermaatregelen genomen. Het waterschap handelt adequaat en voert de VTH taken binnen de wettelijke termijnen uit.

Begin 2016 wordt een evaluatie van het uitvoeringsprogramma 2015 opgesteld en wordt een uitvoeringsprogramma 2016 ter vaststelling aangeboden. Doel is om het naleefgedrag te bevorderen. Door te prioriteren en samenwerkingsafspraken met de omgevingsdiensten te maken wordt de beschikbare capaciteit op een effectieve en efficiënte ingezet. Bij het toezicht op grondwateronttrekkingen wordt tevens input gegeven aan het heffingsproces ten aanzien van grondwateronttrekkingen.

5.2.4. Crisisbeheersing

Het doel van crisisbeheersing is om de negatieve gevolgen van een crisissituatie te beperken en om na een crisissituatie snel terug te keren naar de gewenste situatie. Hiervoor hebben we een effectieve crisisorganisatie, die in actie komt bij calamiteiten. Zo zijn we voorbereid op dreigende of verstorende situaties. Om dit doel te bereiken zijn, in lijn met de landelijke visie van de waterschappen op crisisbeheersing, de volgende (tussen)doelen tot en met 2018 gesteld:

We hebben vakbekwame medewerkers in de crisisorganisatie. Zij zijn geselecteerd, opgeleid en geoefend op basis van vastgestelde rolprofielen.

- ➡ We trainen de leden van de crisisorganisatie door het aanbieden van vooraf vastgestelde opleidingen en trainingen, gericht op het individueel verbeteren van de leden.

Wij werken netcentrisch; we zorgen voor effectieve crisiscommunicatie, waarbij duiding van de situatie en samenwerking met netwerkpartners hand in hand gaan.

- ➡ We investeren in goede crisiscommunicatie.
- ➡ Wij organiseren met onze buurwaterschappen gezamenlijke oefeningen.

De waterschappen voldoen aan de vastgestelde kwaliteitscriteria.

- ➡ We hebben een calamiteitenplan (crisisplan) dat is gebaseerd op het landelijke model.
- ➡ We voeren jaarlijks twee calamiteitenoefeningen uit.

Voor 2016 betekent dit voor crisisbeheersing:

- Verdere professionalisering van de crisisorganisatie door het aanwijzen, benoemen, opleiden, trainen en oefenen van de medewerkers in hun crisisrol.
- Netcentrische informatiedeling en beheer verder uitwerken voor de korte termijn en de doelstellingen afstemmen op de visie Centrale Regie voor de lange termijn.
- Specifieke aandacht voor crisiscommunicatie.
- Samen opleiden, trainen en oefenen in regionale en landelijke samenwerkingsverbanden. Daarnaast participeren in het werkprogramma van de regionale samenwerking Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden-Nederland en de landelijke samenwerking in crisisbeheersing (UvW).

5.2.5. Externe communicatie

Sleutelwoorden in de visie en missie van Waterschap Vallei en Veluwe zijn: efficiënt, samen met partners, initiatief nemend en modern. In deze netwerksamenleving willen we het waterschap binnen zijn beheersgebied neerzetten als een toonaangevende overheid. De externe communicatie richt zich op een grotere zichtbaarheid bij politiek-bestuurlijke doelgroepen, belangenorganisaties en het grote publiek. Dit doen we door de samenwerking te zoeken met de omgeving, en specifiek met de bewoners in de eigen leefomgeving.

De hiervoor gekozen positioneringsstrategie gaat uit van de kracht van ons waterschap, met de imagobepalende waarden: veiligheid, innovatie, duurzaamheid en betaalbaarheid. We richten ons op communicatiemanagement en het gebruik van marketingtechnieken.

Op basis van het nieuwe communicatiebeleidsplan geven we vorm aan de volgende zaken:

- Corporate communicatie
- Persbeleid: een proactieve houding naar de pers.
- Interne communicatie
- Educatie/arbeidsmarktcommunicatie
- Social media

5.2.6. Gemeenschappelijke regelingen

Binnen de bedrijfsvoering is een aantal zelfstandige werkzaamheden die door schaalgrootte efficiënter in gezamenlijkheid gedaan kunnen worden.

Hiervoor is een aantal samenwerkingsverbanden opgericht (gemeenschappelijke regelingen). Doelstellingen van deze gemeenschappelijke regelingen zijn efficiency in werkwijze en resultaten, kostenreductie, verminderen kwetsbaarheid maar ook om in deze schaalgrootte innovatie sneller en beter toe te kunnen passen. Binnen deze samenwerkingsverbanden zijn bestuurders van ons waterschap actief.

Deze samenwerkingsverbanden zijn:

- Gemeenschappelijk Belastingkantoor GBLT.
- Gemeenschappelijk Laboratorium Aqualysis.
- Het Waterschapshuis (Gemeenschappelijke ict-projecten).
- Gemeenschappelijke regeling m.b.t. muskusrattenbeheer.
- Gebiedscoöperatie O-gen; uitvoeringsorganisatie landelijk gebied in de Gelders Utrechtse Vallei.

5.2.7. Bedrijfsvoering

Procesgericht Samenwerken

Procesmanagement staat voor een methode om de doelen van het waterschap te bepalen (te richten), te bepalen hoe de organisatie daar het beste op kan aansluiten (in te richten), en de feitelijke activiteiten uit te voeren om die doelen te realiseren (het verrichten). Bij het bepalen van de procesverbeteringsstrategie dient zowel gekeken te worden naar de volwassenheid van de organisatie zelf als naar de volwassenheid van de processen. In het organisatie brede Programma Procesgericht Samenwerken sturen we de ontwikkeling van de organisatie en monitoren en evalueren we onze werkzaamheden op basis van het Maturity model.

In 2015 hebben we de verdere basis gelegd voor procesgericht werken in de organisatie. Er is een veranderorganisatie ingericht: de regiegroep en werkgroep ineen, en de ambassadeursgroep, bestaande uit professionals uit alle delen van de organisatie. De staande organisatie is versterkt met teamleiders die tegelijkertijd directe sturing aan hun eigen werkproces met hun team geven alsmede processturing over hun eigen proces heen. De rol van procesmanager is anders ingericht, de oude rol van procesmanager is verdwenen en er zijn acht nieuwe procesmanagers geselecteerd uit een groep

enthousiaste professionals die zichzelf hadden aangemeld. Deze procesmanagers gaan werken aan de procesgerichte samenwerking op het niveau van de hoofdprocessen. Zij gaan blokkades in deze hoofdprocessen in beeld brengen en actief samen werken met afdelingshoofden en teamleiders aan het oplossen van de blokkades.

In 2015 hebben we accent gelegd op het gedrag van Samenwerken, hiertoe zijn tal van activiteiten georganiseerd om mensen te inspireren. We noemen dit ontregelen en verrassen. Dit past bij de IMWR-cyclus: **Inspireren**: het stimuleren van de intrinsieke motivatie van medewerkers; **mobiliseren**: het benutten en verder ontwikkelen van de capaciteiten van medewerkers; **waarderen**: erkenning geven aan medewerkers, zodat zij zich beloond voelen voor hun acties; **reflecteren**: evalueren wat de verandering heeft bijgedragen aan de persoonlijke/team ontwikkeling. Op basis daarvan is een logo ontworpen met de titel Samen Werkt! Tegelijkertijd is voor Strategisch HRM de titel Talent Werkt! bedacht. Twee organisatie brede programma's die elkaar versterken.

Er is extra aandacht voor de samenwerking tussen de ondersteunende processen en het primaire proces. Op basis van een intern klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd voor de ondersteunende processen door de interne auditors, worden dit jaar en in 2016 verdere acties uitgevoerd om de onderlinge processen en de samenwerking te verbeteren.

In het ontwikkeltraject voor teamleiders is er veel aandacht voor procesgericht samenwerken. De door onszelf ontworpen module Procesgericht Samenwerken levert een simulatie met leerervaringen, die een combinatie van LEAN en procesgericht samenwerken inhoudt. De procesmanagers leren mee met de teamleiders en er is veel ruimte ingebouwd voor intervisie.

In 2016 groeien we naar een hoger niveau van procesvolwassenheid. Dit niveau kenmerkt zich door een professionele samenwerkende cultuur waarin processen gericht zijn op beheersing en realisatie van resultaten/kwaliteit/ toegevoegde waarde voor de externe partners / klant. We hanteren de tevredenheid van onze externe partners als belangrijke indicator voor onze sturing. De eisen die onze externe partners stellen aan ons werk, vertalen we naar kwaliteitseisen. Dit gaat hand in hand met het doel om in 2016 onze organisatie Kam gecertificeerd te krijgen. We gebruiken informatie op gebied van onder meer klachten, reputatie en website bezoek, om onze processen te verbeteren.

Procesgericht samenwerken krijgt meer structureel gestalte, er is een besturings-structuur gericht op processen onder meer met behulp van A3 en DIN, en er is procesgerichte afstemming en coördinatie over de afdelingen heen.

Een aantal medewerkers is opgeleid in LEAN/SixSigma. Met behulp van deze kennis en ervaring en de toepassing ervan in de diverse teams en processen, creëren we een

cultuur van voortdurend verbeteren. De inzet van procesmanagers is erop gericht om concrete blokkades op hoofdprocesniveau in beeld te brengen en op te lossen samen met de afdelingshoofden en teamleiders.

Strategisch HRM

Strategisch HR-beleid heeft als focus een duurzame inzet van personeel in een wendbare organisatie om flexibel te kunnen inspelen op de behoeftes van de veranderende maatschappij en arbeidsmarkt (fit for the future).

Hiertoe zijn in 2015 zijn verschillende beleidsinitiatieven uitgewerkt. We zetten stevig in op de strategische personeelsplanning, beleid op het gebied van de flexibele schil en coachende sturing middels de inzet van teamleiders.

Als vliegwiel in dit proces is in 2015 een ontwikkeltraject ingezet gericht op teamleiders en management en wordt in 2016 afgerond. Ook blijven we investeren in onze mensen; zowel in opleidingen, trainingen als veilig werken. We hebben een trainee aangesteld die gedurende 2016 de scholing en ontwikkelopgave nadrukkelijk in beeld gaat brengen. Dit mede om richting toekomst een aantrekkelijke werkgever te blijven. De te verwachten demografische ontwikkelingen vragen ons scherp te blijven op het verwerven van de juiste kennis, kunde en competenties.

Conform afspraken vanuit de laatste CAO wordt de organisatie meegenomen in de transitie naar aanstellingen in algemene dienst.

Ook starten we in 2016 als één van de koploperwaterschappen met de implementatie van een E-HRM systeem.

Kam management

Het KAM-managementsysteem is een belangrijke pijler voor het waterschap om voor externe belanghebbenden aan te tonen dat het gewenste niveau ten aanzien van kwaliteit, arbo en milieu bereikt is/wordt en dat de organisatie zelf in staat is deze te borgen en continu te verbeteren. De implementatie van het KAM-managementsysteem voor het hele waterschap wordt in 2016 afgerond. Doel is dat het KAM-systeem in 2016 extern ISO-gecertificeerd kan worden.

Informatiemanagement

Het informatiebeleid is gebaseerd op de vastgestelde ambities van Waterschap Vallei en Veluwe, landelijke ontwikkelingen en ervaringen van de afgelopen jaren. Voor de komende planperiode 2016-2021 zijn interne- en externe ontwikkelingen onderzocht die zullen leiden tot noodzakelijke aanpassingen in het informatiebeleid van ons waterschap. Onze speerpunten in de planperiode zijn:

- Informatiebeveiliging.
- Digitalisering.
- Managementinformatie.
- Zaak- en procesgericht werken.
- Gegevensmanagement (kwaliteit, sturing, basisregistraties e.d.).

Samenwerking met HDSR

Door de vele uitdagingen is het noodzakelijk om actief samen te werken met andere organisaties. Veel projecten worden samen met Het Waterschapshuis opgepakt. In 2015 is actief de samenwerking met Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) gezocht. In 2016 zal deze samenwerking verder worden uitgebouwd.

Waterbeheerprogramma

Tijdens de totstandkoming van de Voorjaarsnota lag het Waterbeheerprogramma 2016-2021 (WBP) ter inzage. Dit document is de inhoudelijke koers die het waterschap de komende jaren gaat varen. Het is gebaseerd op externe ontwikkelingen, de Bestuurlijke langetermijnvisie en wettelijke kaders. Voor de komende periode is het belangrijk dat de maatregelen op hoofdlijnen worden uitgewerkt in een concreet meerjarenprogramma (maatregelniveau). Essentieel hierbij is dat de verbinding tussen ambitie, doel en maatregel te volgen en inzichtelijk blijft. Daarmee vergroten we de stuurbaarheid van onze doelen, ambities en de bijbehorende kosten. Assetmanagement is hiervoor een belangrijk instrument.

Assetmanagement

Het ondersteunt beslissingen op het gebied van kosten, prestaties en risico's. En het biedt een afwegingskader om te komen tot de gewenste balans tussen de drie genoemde items. Met assets bedoelen we alle fysieke bedrijfsmiddelen die een directe relatie hebben met onze kerntaken.

Internationaal is een ISO-normering en certificering-systeem opgesteld die in Nederland als standaard geldt.

Bij de ontwikkeling van ons Assetmanagement zijn vier beleidsdoelen gedefinieerd:

- We maken keuzes over kosten en investeringen op basis van de totale levenscyclus, de risico's en de prestaties van de assets.
- Onze kerntaken worden onderbouwd met een risico gebaseerde afweging ten aanzien van de assets.
- We werken vanuit een eenduidige en goed ontsloten stelsel van informatiebronnen van adequate kwaliteit.
- We streven naar continue verbetering in overeenstemming met de ISO55001 norm.

Op basis van deze doelstelling is een eerste Strategisch Asset Management Plan (SAMP) en een implementatieplan opgesteld. Dit plan gaat uit van een groeimodel dat meerdere jaren in beslag zal nemen. Ieder jaar zullen we projecten uitvoeren die in het jaar daarvoor ontwikkeld zijn. Daar waar nodig zal dit ook in processen worden opgenomen.

In het komend jaar gaan we een aantal deelprojecten uitvoeren. De belangrijkste daarvan zijn:

- Een Kortetermijnvisie Investeringsplan;
- Een Langetermijninvesteringsplan, en
- Onderzoeken hoe de BBP-cyclus met Assetmanagement kan worden versterkt. Het SAMP is een levend document en dit zal lopende de projecten worden aangescherpt waar mogelijk.

5.3. Consequenties voor investeringen en exploitatie

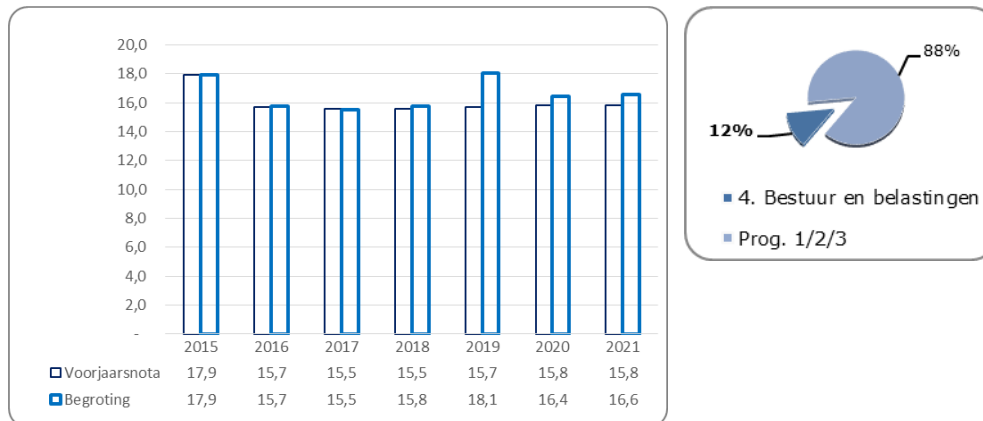
In deze paragraaf staat een aantal grafieken met betrekking tot de investeringen en de kostenontwikkeling van de exploitatie. Waarbij de huidige raming (B16) wordt vergeleken meerjarenraming van de voorjaarsnota (VJN16). In hoofdlijnen wordt toegelicht wat de belangrijkste veranderingen zijn. Dit is exclusief bedrijfsvoering.

Investerings meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (netto) weergegeven. Omdat de investeringen binnen dit programma volledig gerelateerd zijn aan de bedrijfsvoering worden deze in de volgende paragraaf behandeld.

Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

De piek in 2015 werd veroorzaakt door een incidentele kostenpost met betrekking tot de verkiezingen. De toekomstige verkiezingen van 2019 zijn op € 2 miljoen geraamd, hierboven zichtbaar in de trend.

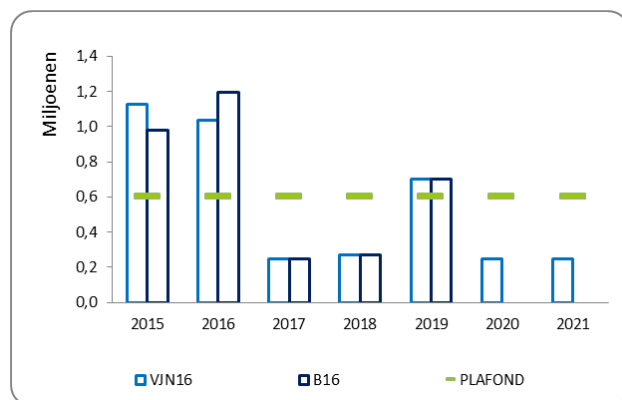
5.4. Consequenties voor investeringen en exploitatie bedrijfsvoering

In deze paragraaf staat een aantal tabellen met toelichting met betrekking tot de investeringen en de netto kostenontwikkeling van de exploitatie. Deze hebben betrekking op de producten van de ondersteunende diensten (PICOFACH⁴).

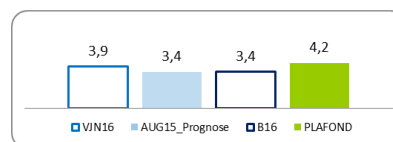
Investerings meerjarenraming

In de cijfers die volgen wordt een samenvatting van het totale programma (netto) weergegeven. Er wordt een vergelijking gemaakt met de voorjaarsnota cijfers (VJN16) en het plafond. Hierbij zijn de in de vorige paragraaf vermelde zaken verwerkt.

Bedrijfsvoering

Totaal 2014-2019 Netto

Totaal is te verdelen in:

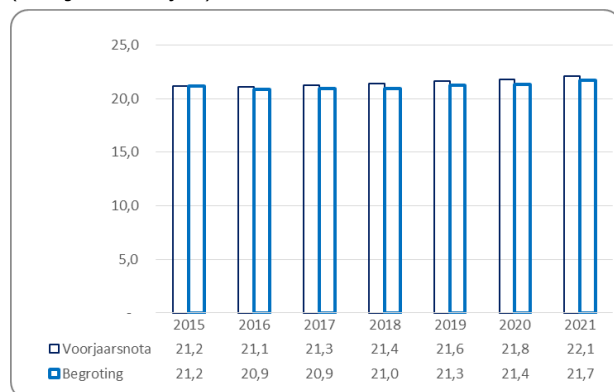
50% auto's

50% ICT gerelateerde zaken

De grootste onderdelen binnen deze kalender zijn de ICT investeringen en vervanging van dienstauto's. In het kader van de besparingen worden de ICT middelen niet in 2015 maar in 2016 vervangen.

Exploitatie meerjarenraming

(bedragen x € 1 miljoen)

In de cijfers zijn geen bijzonderheden waarneembaar.

⁴ PICOFACH is een acroniem binnen de bedrijfsvoering en staat voor: •Personeel • Inkoop • Organisatie • Financiën •Automatisering •Communicatie(intern) •Huisvesting.

6. Begroting en meerjarenraming

6.1. Financiële kaders voor de periode tot en met 2021

De financiële kaders voor de komende jaren zijn:

- Het is onze bestuurlijke ambitie om met de belastingtarieven en belastingdruk onder de in het Bestuursakkoord Water gestelde lijn te blijven en daarmee tot de vijf laagste waterschappen van Nederland te blijven horen. Daarom limiteren wij de groei in belastingopbrengsten tot een jaarlijkse groei van 4,3% voor watersysteembeheer tot het moment dat er "begrotingsevenwicht" is; daarna volgen wij de inflatielijn als referentie. Bij zuiveringsbeheer hanteren we per 2015 al de inflatielijn als referentie;
- wij zorgen ervoor dat onze schuldpositie niet structureel toeneemt, i.c. een schuld van € 322 miljoen maximaal eind 2018, en geen verdere groei tot en met 2021;
- meevallers worden bij voorkeur ingezet voor verlaging van de schuldpositie;
- het investeringsprogramma volgt uit de opgaven voor het waterbeheer zoals gesteld in het WBP, afgestemd op de schuldpositie, d.m.v. een plafond;
- wij bepalen welke toekomstige innovatieve investeringen⁵ wij gaan uitvoeren op basis van aparte business cases.

In deze begroting inclusief meerjarenraming is gerekend met (dit wordt jaarlijks herijkt):

- inflatiepercentage van 1% in 2016 en 2,0% (CPB) voor de jaren daarna;
- loonontwikkeling die gelijk is de nieuwe CAO 2015/2016 en inflatie;
- rentepercentage van 2,5% voor alle nieuwe of te vervangen leningen vanaf 2017; nieuwe leningen 2016 tegen 2,0%.

Daarnaast hebben wij de volgende zaken geactualiseerd t.b.v. de meerjarenraming:

- de investeringskalender;
- de structurele kosten/baten uit BURAP 2015 worden meegenomen
- stand van de reserves op basis van de BURAP 2015;
- structurele kosten/baten (anders dan inflatie) volgend uit investeringsopgaves (bijvoorbeeld in onderhoud nemen van RvR dijken of besparende effecten van de Energiefabrieken, et cetera);
- de belastingeenheden op basis van de laatste inzichten, bron GBLT
- nieuwe kostentoedeling, voorstel D&H 1 september 2015;

⁵ Zogenoemde 'terugverdienprojecten', rekening houdend met een terugverdiend tijd van maximaal 10 jaar. Tenzij uit een business case anders blijkt.

6.2. Begroting per kostendrager

In 2016 begroten wij de netto kosten op € 130,84 miljoen. Verdeeld over de twee kostendragers, ten opzichte van 2014 en 2015⁶.

Begroting per Kostendrager excl. Watersysteemheffing en Zuiveringsheffing x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties 2015	Begroting	Saldo 2016 -/- 2015
	2014	2015		2016	
1. Watersysteembeheer	58.265	55.515	55.579	56.803	1.224
2. Zuiveringsbeheer	72.026	73.787	73.104	74.037	933
Resultaat voor Belastingen	130.291	129.302	128.682	130.840	2.157

De totale netto kosten nemen in 2016 met € 2,1 miljoen (1,8%) toe ten opzichte van de begroting na Mutaties 2015. Inclusief de belastingopbrengsten laat dit het volgende resultaat zien:

Resultaat per Kostendrager x € 1.000	Rekening	Begroting	Begroting na Mutaties 2015	Begroting	Saldo 2016 -/- 2015
	2014	2015		2016	
1. Watersysteembeheer	7.990	2.275	2.340	1.248	-1.092
00 Netto Kosten	55.968	55.047	55.054	56.127	1.073
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten					
Kwijtschelding Watersysteemheffing	663	587	684	702	18
Oninbaar Watersysteemheffing	106	50	50	50	-
Verontreinigingsheffing	-	-	-	-125	-125
81 Belastingopbrengsten	-50.275	-53.240	-53.239	-55.555	-2.316
89 Dekkingsverschil	1.528	-169	-209	49	258
2. Zuiveringsbeheer	-2.685	-700	-1.293	-0	1.293
00 Netto Kosten	69.507	72.250	71.713	72.316	603
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten					
Kwijtschelding Zuiveringsheffing	1.467	1.336	1.510	1.520	10
Oninbaar Zuiveringsheffing	434	200	200	200	-
81 Belastingopbrengsten	-74.711	-74.487	-74.397	-74.037	360
89 Dekkingsverschil	618	-0	-319	1	320
Resultaat (+ = tekort)	5.305	1.575	1.046	1.248	202

Waarbij de dekking uit de volgende reserves volgt:

Resultaatbestemming x € 1.000	Begroting na Mutaties 2015	Begroting
	2015	2016
1. Watersysteembeheer	2.340	1.248
Algemene reserves	-	-
Bestemmingsreserve tariefseglisatie	2.747	1.118
Bestemmingreserve Innovatie	118	-
Bestemmingreserve Baggeren	-525	130
2. Zuiveringsbeheer	-1.293	0
Algemene reserves	-	-
Bestemmingsreserve tariefseglisatie	-1.269	-
Bestemmingreserve Innovatie	-25	-
Bestemmingreserve Klimaat Actieve Stad	-	-

⁶ 2014 jaarrekeningcijfers en 2015 originele begroting en begroting na mutaties (BURAP 2015)

6.3. Meerjarenraming per kostendrager

In de meerjarenraming is naast de 2%-inflatietrend en rente voor leningen rekening gehouden met het kosten en baten effect van de investeringsprojecten die komende jaren worden opgeleverd.

(bedragen x € 1 miljoen)

Kostendragers	Begroting 2015	Begroting 2016	MJP2017	MJP2018	MJP2019	MJP2020	MJP2021
1. Watersysteembeheer	55,5	56,8	57,7	59,9	61,3	60,9	61,4
2. Zuiveringsbeheer	73,8	74,0	74,0	75,1	77,3	76,8	77,3
Totaal	129,3	130,8	131,7	135,0	138,6	137,7	138,7

In de § 6.7 worden de cijfers in relatie gebracht met de belastingopbrengsten.

6.4. Begroting per programma⁷

Begroting per Programma x € 1.000	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting na Mutaties 2015	Begroting 2016	Saldo 2016 -/2015
1. Veiligheid	12.292	16.293	16.125	16.780	656
2. Voldoende en schoon water	35.316	29.583	29.442	30.755	1.312
3. Waterketen	62.327	63.488	63.162	65.214	2.052
4. Bestuur en Belastingen	15.540	17.933	18.038	15.695	-2.343
Totaal Programma's	125.475	127.298	126.767	128.443	1.676
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten					
Kwijtschelding Watersysteemheffing	663	587	684	702	18
Kwijtschelding Zuiveringsheffing	1.467	1.336	1.510	1.520	10
Oninbaar Watersysteemheffing	106	50	50	50	-
Oninbaar Zuiveringsheffing	434	200	200	200	-
Verontreinigingsheffing	-	-	-	-125	-125
89 Dekkingsverschil	2.145	-169	-528	50	577
Dekkingsmiddelen	4.816	2.004	1.916	2.397	481
Resultaat voor Belastingen	130.291	129.302	128.682	130.840	2.157
81 Belastingopbrengsten					
Watersysteemheffing	-50.275	-53.240	-53.239	-55.555	-2.316
Zuiveringsheffing	-74.711	-74.487	-74.397	-74.037	360
Dekkingsmiddelen	-124.986	-127.727	-127.636	-129.592	-1.955
Resultaat (+ = tekort)	5.305	1.575	1.046	1.248	202

De belangrijkste veroorzakers zijn in de programmahoofdstukken toegelicht.

6.5. Meerjarenraming per programma

In de meerjarenraming is naast de 2%-inflatietrend en rente voor leningen rekening gehouden met het kosten en baten effect van de investeringsprojecten die komende jaren worden opgeleverd. In de programmahoofdstukken zijn de meerjarenramingen toegelicht. In onderstaande tabel is de rubriek dekkingsmiddelen opgenomen in het totaal daar waar in de vorige paragraaf nog een tussentelling van de programma's 1 tot en met 4 is opgenomen.

(bedragen x € 1 miljoen)

Programma's	Begroting 2015	Begroting 2016	MJP2017	MJP2018	MJP2019	MJP2020	MJP2021
1. Veiligheid	16,3	16,8	18,0	18,9	19,6	19,5	19,4
2. Voldoende en schoon water	29,4	30,8	30,9	32,3	32,1	32,5	33,1
3. Waterketen	63,5	65,2	65,6	66,8	67,7	68,3	68,8
4. Bestuur en belastingen	17,9	15,7	15,5	15,8	18,1	16,4	16,6
6. Dekkingsmiddelen*	2,2	2,4	1,6	1,3	1,2	0,9	0,8
Totaal	129,3	130,8	131,7	135,0	138,6	137,7	138,7

*) bestaat uit de componenten zoals in § 6.4 opgenomen.

⁷ In de programma indeling zijn de kosten voor Calamiteiten, Vergunningverlening en handhaving gecorrigeerd naar programma 4 Besturen en Belastingen.

6.6. Investerings per programma

In de onderstaande tabellen staat de totale geprogrammeerde investeringsopgave tot en met 2021 zoals verantwoord in de programmahoofdstukken.

(NETTO bedragen en afgerond op x € 1 miljoen)

Investerings per Programma	Plafond 2015-2021	2015	Raming 2016	2017-2021	Totaal	Ruimte
1. Veiligheid ⁸	16	2	1	7	10	6
2. Watersysteem	34	10	2	20	32	2
3. Waterketen ⁹	96	16	11	69	96	-
4. Besturen en belasting	4	1	1	2	4	-
TOTAAL	150	29	15	98	142	8

Ten opzichte van de voorjaarsnota is het plafond verlaagd met € 15 miljoen. Dit heeft te maken met de bijdrage aan derden die in het vervolg in de exploitatie zijn opgenomen.

(NETTO bedragen en afgerond op x € 1 miljoen)

Bijzondere Investerings per Programma	Plafond 2015-2021	2015	Raming 2016	2017-2021	Totaal
1. DVP Eem en Randmeren	n.v.t.	12	-1	1	12
1. Ruimte voor de Rivier	n.v.t.	4	11	2	17
2. KRW IJssel	n.v.t.	-3	1	2	0
3. WK – TV (P)rojecten	n.v.t.	0	7	4	11
TOTAAL		13	18	9	40

⁸ Exclusief project DVP Zuidelijke Randmeren en Eem (i.v.m. subsidieschema) en Ruimte voor de Rivier en KRW IJssel.

⁹ Exclusief de terugverdien projecten.

6.7. Belastingopbrengsten per kostendrager

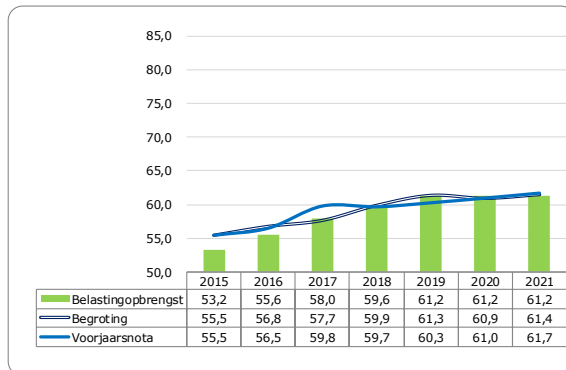
De volgende grafieken laten de kostenontwikkeling per kostendrager zien en de daarbij geraamde belastingopbrengsten. Tevens wat de stand van en de benodigde inzet uit of toevoeging aan de bestemmingsreserves is.

Watersysteembeheer

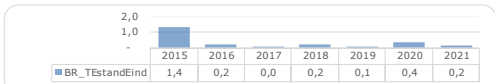
Om aan gestelde uitgangspunten te voldoen is tot en met 2018 reserve inzet nodig. De groei in omzet is bepaald op 4,3% tot moment van break-even en heeft daarna de 2%_inflatielijn als referentie. Eind 2017 is er een reservepositie van nihil en dat blijft zo tot eind 2021. In onderstaand overzicht is het verloop van zowel de baggerreserve als de tariefsegalisatiereserve opgenomen.

(bedragen x € 1 miljoen)

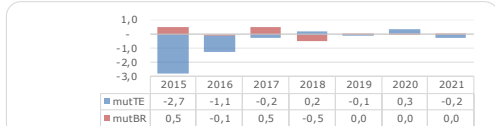
Exploitatie versus Belastingopbrengst

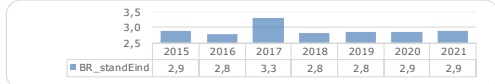
Bestemmingsreserve Tariefegalisatie <eindstand>

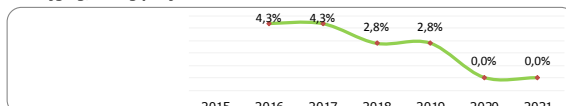
Mutatie Bestemmingsreserve(s) per jaar

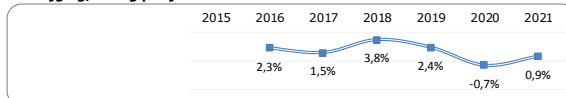
Bestemmingsreserve Baggeren <eindstand>

% Stijging/daling per jaar OMZET

% Stijging/daling per jaar KOSTEN

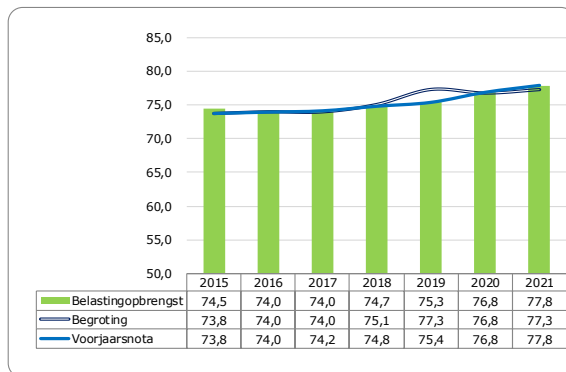
Zuiveringsbeheer

De gekozen omzet lijn volgt de lijn van de voorjaarsnota, tevens wordt reserve opbouw tot een minimum beperkt. Het saldo van de tariefsegalisatiereserve per eind 2021 wordt als buffer aangehouden voor ontwikkeling van de organisatie waaronder centrale regie en procesautomatisering. Daarnaast is het ook bedoeld om mogelijke risico's na in gebruik name van de terugverdienprojecten op te kunnen vangen.

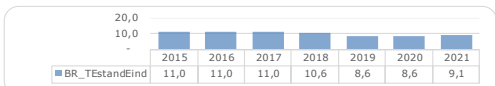
Er wordt per 2016 een aparte bestemmingreserve Klimaat Actieve Stad ter dekking van de synergieprojecten (zie § 4.4.). Deze wordt gevormd zodra de jaarlijkse uitgaven lager zijn dan € 2 miljoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

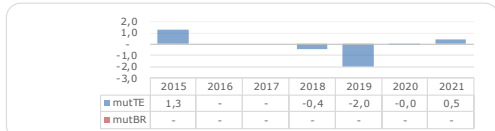
Exploitatie versus Belastingopbrengst

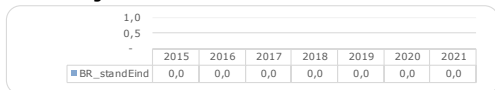
Bestemmingsreserve Tariefegalisatie <eindstand>

Mutatie Bestemmingsreserve(s) per jaar

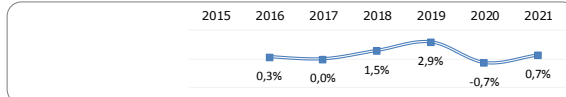
Bestemmingsreserve Klimaat actieve stad <eindstand>

% Stijging/daling per jaar OMZET

% Stijging/daling per jaar KOSTEN

6.8. Belastingeenheden

Eenheden waarmee gerekend is ter bepaling van de tarieven. Waarbij tevens is aangegeven met welke waarde (lees prijs) ontwikkeling rekening is gehouden inzake de WOZ. Daarnaast is ter bepaling van de watersysteemheffingstarieven de volgende kostentoedeling gehanteerd. Voor 2016 wordt de nieuwe kostentoedeling gehanteerd zoals voorlopig goedgekeurd in de vergadering van d&h van 1 september 2015.

EENHEDEN

Zuiveringsheffing	2015	2016
Bedrijven VE's	409.700	413.205
Huishoudens VE's	1.059.938	1.068.442

Watersysteemheffing	2015	2016
WOZ waarde totaal	132.359.781.790	133.980.733.010
Ingezetenen aantal	434.076	439.207
Natuur (hectares)	77.500	104.000
Overig Ongebouwd	104.850	102.489

KOSTENTOEDELING

Watersysteemheffing	2015	2016
Gebouwd	51,2%	51,5%
Ingezetenen	40,0%	40,0%
Natuur (hectares)	0,3%	0,4%
Overig Ongebouwd	8,5%	8,1%

6.9. Belastingtarieven

TARIEF	Basis	2015	2016
Gebouwd	woz	0,0206%	0,0214%
Ingezetenen	woonruimte	49,06	50,60
Natuur	ha	2,06	2,14
Overig ongebouwd ~ bemalen	ha	48,39	50,46
Overig ongebouwd ~ bemalen wegen	ha	80,65	84,10
Overig ongebouwd ~ onbemalen	ha	32,26	33,64
Overig ongebouwd ~ onbemalen wegen	ha	64,52	67,28
TARIEF	Basis	2015	2016
bedrijven ~ ve's	ve	50,68	49,93
huishoudens ~ ve's	ve	50,68	49,93

6.10. Belastingdruk - profielen

Basis van de profielberekening is het belastingboekje van de Unie per 2013.

(bedragen x € 1)

LASTENDRUK per profiel	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	100	101	102	103	104	104	105
Huishoudens (met huur woning)	201	201	201	202	204	205	207
Huishoudens (met eigen woning)	242	243	245	247	248	249	251
Agrarisch bedrijf BEMALEN	2.219	2.304	2.404	2.475	2.548	2.559	2.561
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	1.574	1.632	1.699	1.747	1.796	1.804	1.805
Natuurterrein	2.060	2.137	2.229	2.291	2.355	2.355	2.355
Groothandel	849	862	874	880	887	883	887
Productiebedrijf voedingsmiddelen	17.676	17.553	17.510	17.567	17.610	17.743	17.939

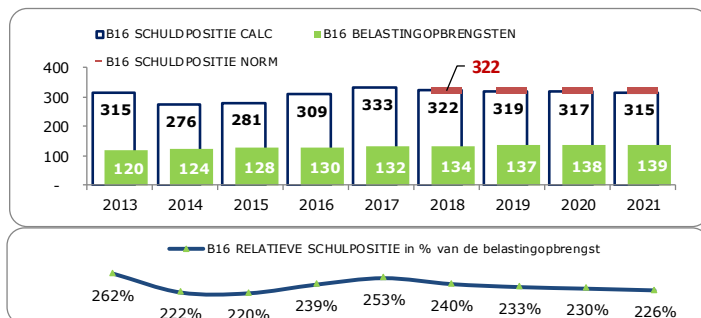
(% stijging per jaar)

LASTENDRUK per profiel	%_Stijging 2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	2018 2019	2019 2020	2020 2021
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	2,3%	0,8%	1,4%	1,1%	1,1%	0,2%	0,6%
Huishoudens (met huur woning)	1,7%	0,0%	0,3%	0,6%	0,6%	0,6%	1,0%
Huishoudens (met eigen woning)	2,2%	0,4%	0,7%	0,7%	0,7%	0,3%	0,8%
Agrarisch bedrijf BEMALEN	4,1%	3,8%	4,3%	2,9%	3,0%	0,4%	0,1%
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	4,0%	3,7%	4,2%	2,8%	2,8%	0,4%	0,1%
Natuurterrein	4,0%	3,7%	4,3%	2,8%	2,8%	0,0%	0,0%
Groothandel	3,2%	1,6%	1,3%	0,8%	0,7%	-0,5%	0,5%
Productiebedrijf voedingsmiddelen	1,6%	-0,7%	-0,2%	0,3%	0,2%	0,8%	1,1%

6.11. Trend schuldpositie

De norm voor de schuldpositie in 2018, zoals gesteld in het eerste hoofdstuk, wordt met de huidige inzichten en daaruit vloeiende berekeningen gerealiseerd. Daarnaast zien we een verbetering van de schuldpositie in de jaren daarna met name veroorzaakt door het verlagen van het investeringsplafond zoals eerder benoemd.

(bedragen x € 1 miljoen)

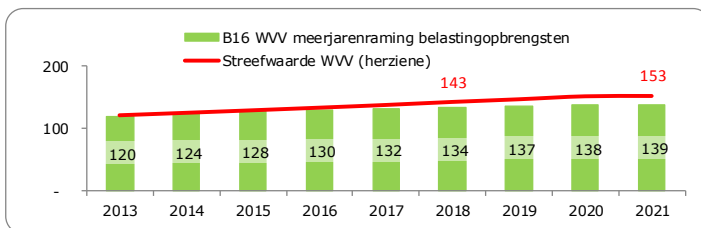

In bovenstaande grafiek blijkt dat onze schuld in 2017 hoger ligt dan eindnorm voor 2018. Dit heeft te maken met het programma Veiligheid. In 2017 en 2018 wordt na afronding van de HWBP projecten ruim € 15 miljoen aan bijdragen verwacht.

6.12. Bestuursakkoord water

Vanuit Bestuursakkoord Water is het uitgangspunt dat de belastingopbrengst onder de streeflijn¹⁰ blijft. Uit onderstaande grafiek blijkt dat onze nieuwe ramingen hieraan voldoen.

(bedragen x € 1 miljoen)

¹⁰ Ieder waterschap heeft een eigen lijn, dat van ons waterschap ligt op 1,4% belastinggroei exclusief inflatie, gebaseerd op de meerjarenramingen uit 2010. Om een vergelijking met onze ramingen te maken hanteren wij een lijn inclusief inflatie, gebaseerd op de verwachte inflatie van de komende jaren.

7. Dekkingsmiddelen

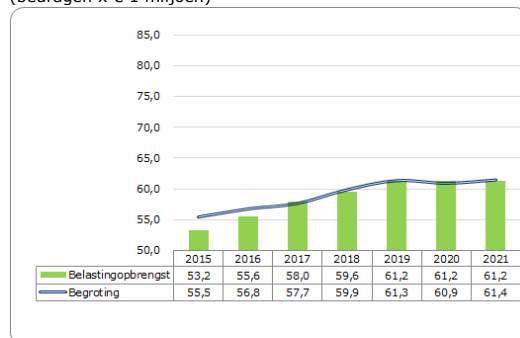
In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen ter financiering van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Waterschapsbelasting

De belastingopbrengst is het verschil tussen de kosten en reserve-inzet. De procentuele stijging van de opbrengst per kostendrager wordt hieronder weergegeven.

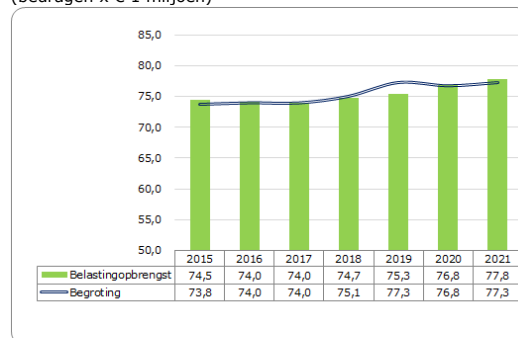
Watersysteembeheer

(bedragen x € 1 miljoen)

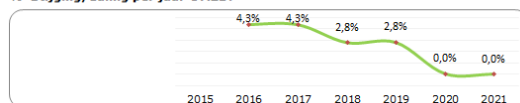

Zuiveringsbeheer

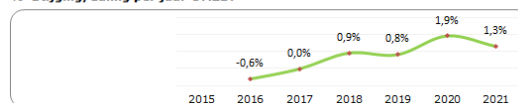
(bedragen x € 1 miljoen)

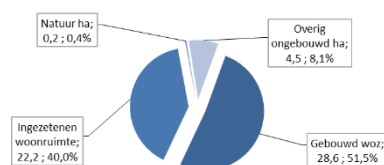
% Stijging/daling per jaar OMZET

% Stijging/daling per jaar OMZET

Watersysteembeheer € 55,6 miljoen

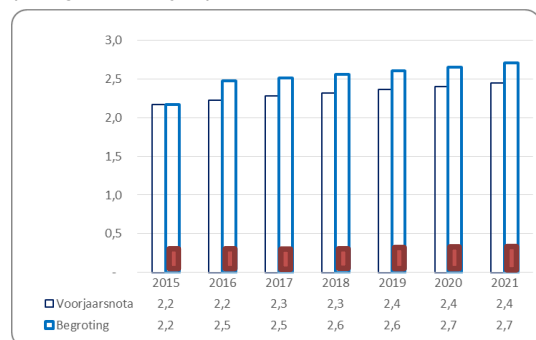

Zuiveringsbeheer € 74,0 miljoen

Kwijtschelding en oninbaar

(bedragen x € 1 miljoen)

De trend voor de komende jaren is aangepast aan de laatste inzichten, waarbij de stijging is gebaseerd op de belastingtariefstijgingen.

■ Oninbaar ligt rond de € 0,25 miljoen van een jaar totaal en kwijtschelding op ruim € 2,2 miljoen.

8. De overige paragrafen

8.1. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en inzicht in de aanwezige weerstandscapaciteit.

Risico analyse - Methode Fine en Kinney

De risico's zijn geïnventariseerd en financieel vertaald. Hiervoor is de methode Fine en Kinney toegepast. Bij deze risico's is onderscheid gemaakt in:

- Te verzekeren risico's.
- Risico's waarvoor voorzieningen zijn gevormd.
- Risico's die in de reguliere exploitatie worden opgevangen.
- Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen.
- Daarbij is nagegaan in hoeverre deze risico's zijn afgedekt.

Wij zijn verzekerd voor onder andere: brand, dienstauto's, materieel, wettelijk aansprakelijkheid, ongevallen en voor lopende projecten (Construction All Risks).

Weerstandsvermogen

De risico's die niet afgedekt worden door bovenstaande zaken worden afgedekt vanuit het eigen vermogen. Dit is de benodigde weerstandscapaciteit. In 2013¹¹ is onze benodigde weerstandscapaciteit ingeschat op € 3,9 miljoen. Dit wordt geactualiseerd in 2015 en voor het eerst gerapporteerd in de jaarrekening over 2015.

De beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de waarde van het eigen vermogen, i.c. de algemene reserve, tariefseglisatie reserves en overige bestemmingsreserves. In 2012 is besloten alleen de algemene reserve tot de beschikbare weerstandscapaciteit te rekenen. Daarbij gaan wij uit van de norm 'uitstekend', met als ratio meer dan 2 is. Wat resulteert in een algemene reserve van € 7,8 miljoen, hieronder per taak weergegeven.

(bedragen x € 1 miljoen)

Weerstandscapaciteit per taak	Benodigd o.b.v. risico's	Norm ratio 'uitstekend'	Beschikbaar bij norm > 2
Watersysteembeheer	1,1	>=2	2,2
Zuiveringsbeheer	2,8	>=2	5,6
TOTAAL	3,9		7,8

¹¹ In principe wordt dit om de 2 jaar geactualiseerd.

8.2. Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, maar die wel van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap.

8.2.1. Claims van derden

Kabelschade Eemnes

Op 25 januari 2013 is, bij baggerwerkzaamheden in opdracht van het waterschap, een kabel van Stedin geraakt. Het Waterschap heeft de breuk bij de verzekeraar gemeld. In februari 2015 is door Stedin een claim ingediend bij de uitvoerder van de baggerwerkzaamheden. De beoordeling van de geclaimde bedragen ligt voor bij onze verzekeraar.

8.2.2. Risico's

Algemene borgstelling ten behoeve van het Waterschapshuis (HWH)

Om projectuitvoering mogelijk te maken staan de waterschappen borg bij de Nederlandse Waterschapsbank voor het Waterschapshuis. De totale borgstelling bedraagt € 19 miljoen, via de verdeelsleutel van het Waterschapshuis staat Waterschap Vallei en Veluwe borg voor € 1,2 miljoen.

Subsidiëring door derden

In de investeringen wordt in een aantal gevallen rekening gehouden met subsidiëring van derden. De grootste subsidies zijn te verwachten vanuit de realisatie van het Dijkverbeteringsproject en de energiefabrieken. De projecten voor Ruimte voor de Rivier en KRW IJssel die voor het Rijk worden uitgevoerd, worden 100% vergoed, waarbij een deel van het risico is afgekocht. Deze werkwijze gaat ook gelden bij HWBP projecten. Het waterschap loopt financieel risico met betrekking tot het niet ontvangen van de geraamde subsidies, indien niet aan alle subsidievoorwaarden kan worden voldaan.

Grondaankopen

Voor het uitvoeren van projecten is vaak grond nodig. In een aantal gevallen is de aankoop van grond de verantwoordelijkheid van anderen, zoals dienst BBL of de provincies. Indien niet tot overeenstemming wordt gekomen, bestaat het risico dat het werk vertraagt of niet geheel kan worden uitgevoerd. Bovendien bestaat het risico op procedures teneinde deze gronden te verkrijgen.

Verkoop pand Leusden

Na de fusie is het waterschapshuis Leusden overbodig geworden. Het staat op dit moment te koop. Door de economische malaise is verkoop van kantoorgebouwen een groot probleem. In 2014 is de boekwaarde afgewaardeerd naar de marktwaarde van dat moment. Zolang het pand niet verkocht is, blijven de vaste lasten doorlopen.

Terugkomst personeel na afloop grote projecten

In 2017 zijn de grote projecten voor het rijk (Ruimte voor de rivier en KRW IJssel) en de investering voor DVP Zuidelijke Randmeren en Eem gereed. Als er geen nieuwe projecten worden gevonden worden de loonkosten van de medewerkers van het waterschap niet meer doorbelast en drukken weer op de begroting van het waterschap. In de meerjarenraming is daar een inschatting van gemaakt. Getracht wordt frictiekosten te voorkomen door bij vacatures te bekijken of medewerkers eerder terug kunnen komen. Kennis en kunde die in de projecten is opgedaan kan intern worden ingezet. Dit zal mogelijk ook gevolgen hebben voor externe inhuur.

Belastingopbrengsten

De begrote belastingeenheden zijn gebaseerd op informatie van GBLT. Mede afhankelijk van de economische situatie kunnen deze zich anders ontwikkelen.

Bijdrage HWBP

In de meerjarenraming is ingeschat hoe hoog onze bijdragen in de kosten van het HWBP zijn. In 2016 wordt de verdeelsleutel herijkt op basis van de hoeveelheid ingezetenen en WOZ waarde gebouwd. Vanaf 2017 wordt de bijdrage geïndexeerd. Beide kunnen een wijziging geven van het te bepalen bedrag.

Endogene risico's Ruimte voor de Rivier

Voor de ruimte voor de rivier projecten zijn risicogelden gereserveerd ter dekking van de endogene risico's. Eventuele overschotten na realisering van de projecten komen ten gunste van het waterschap. Medio 2016 wordt duidelijk wat de restrisico's voor het project Cortenoever Voorst zijn en wat er mogelijk overblijft. In de BURAP 2016 wordt hierover mededeling gedaan. Naar verwachting komt dit inzicht voor het project Veessen Wapenveld in 2017.

8.3. Financiering

8.3.1. Rentevisie

Het monetair beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) blijft nog aanzienlijke tijd zeer ruim. Hoewel de ECB verwacht dat het herstel van de economie zich langzaam uitbreidt, onderkent ze ook de mogelijke toegenomen neerwaartse risico's voor de economische vooruitzichten. De verwachtingen van deskundigen inzake ontwikkeling van de rente tenderen inmiddels weer naar beneden. Voor 2016 is gerekend met een rente van 2% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen en voor kortlopende leningen is 0,1% gehanteerd.

De rente bij de Nederlandse Waterschapsbank is per:

	okt-15	okt-14
Debet op rekening courant	0,10%	0,10%
Geldlening lineair 5 jaar	0,40%	0,62%
Geldlening lineair 10 jaar	0,89%	1,10%
Geldlening lineair 20 jaar	1,51%	1,90%

8.3.2. Liquiditeitsprognose

De liquiditeitsprognose geeft het tekort weer van financieringsmiddelen als geen leningen worden aangetrokken. Bij de berekening is uitgegaan van de begrote inkomsten en uitgaven, de investeringen in 2016 en de aflossing op geldleningen. Daaruit volgt een vermogensbehoefte in 2016 van ± € 85 miljoen.

In 2016 wordt de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening courant) zoveel mogelijk benut. Het resterende financieringstekort van € 55 miljoen wordt met langlopende leningen gedekt. Door in delen te lenen wordt de renteontwikkeling gevolgd en wordt niet meer geleend dan nodig is. De treasurycommissie hanteert de uitgangspunten uit het afwegingskader voor het bepalen van de looptijd van de aan te trekken leningen. Daarnaast speelt de treasurycommissie, indien nodig, in op verwachte sterke rentestijgingen door het afsluiten van geldleningen met uitgestelde storting. De komende jaren heeft het waterschap een tekort aan liquide middelen. Eventueel (tijdelijke) overschotten worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

8.3.3. Bestaande leningenportefeuille

Onderstaande tabel geeft inzicht in de samenstelling, grootte en rentegevoeligheid van de langlopende geldleningen (afgesloten per oktober 2015). Vervroegde aflossing van de huidige langlopende leningen is niet mogelijk. Op basis van de huidige prognoses wordt in december 2015 nog € 7,5 miljoen geleend.

(bedragen x € 1 miljoen)

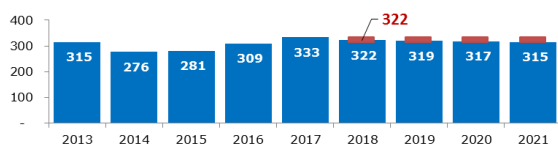
	in portefeuille okt-15	af te sluiten 2015	totaal eind
Stand per 1 januari 2016	244,5	7,5	252,0
Reguliere aflossingen	26,7	0,4	27,1
Stand per 31 december 2016	217,8	7,1	224,9
Gemiddelde Rente			3,23%

Aan medewerkers zijn hypothecaire leningen en autoleningen verstrekt voor € 4,4 miljoen (per 1 januari 2016). De hypotheekregeling is bevroren.

8.3.4. Schuldpositie

De schuldpositie per 1 januari 2016 bedraagt € 281 miljoen (langlopende en kortlopende schulden). Op basis van de voorgaande paragrafen bedraagt de schuldpositie eind 2016 € 309 miljoen. Volgens de meerjarenraming komt de schuld eind 2018 uit op € 322 miljoen, wat overeenkomt met het gestelde maximum voor 2018 (§ 6.1).

(bedragen x € 1 miljoen)

8.3.5. Renterisiconorm

Het renterisicobeheer omvat het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van het vreemd vermogen hoger zijn dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau en of het in meerjarenraming en begroting geraamde niveau. Deze renterisico's op de vaste schuld worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het komende begrotingsjaar.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Reguliere aflossingen bestaande leningen	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7	26,7
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	0,4	3,1	5,8	6,4	6,7	7,9
Renterisico	27,1	29,8	32,5	33,1	33,3	34,6
Berekening renterisiconorm						
Begrotingstotaal	136	136	139	143	143	145
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	40,9	40,7	41,8	43,0	42,9	43,4
Ruimte onder renterisiconorm	13,8	10,9	9,4	9,9	9,5	8,8
Overschrijding renterisiconorm						

8.3.6. Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Door de kasgeldlimiet wordt het renterisico op de korte financiering beperkt. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet niet overschrijden. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet eind 2016 wordt overschreden, als geen leningen worden aangetrokken.

(bedragen x € 1 miljoen)

	Kwartalen 2016			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld	54,0	60,4	62,9	72,3
Gemiddelde vlottende middelen				
Netto vlottende schuld/middelen	54,0	60,4	62,9	72,3
Berekening Kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	136			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	31,3			
Ruimte onder kasgeldlimiet	-	-	-	-
Overschrijding kasgeldlimiet	22,6	29,1	31,6	40,9

8.4. EMU Saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Als gevolg van de financiële crisis zijn nieuwe, aangescherpte Europese afspraken gemaakt over de beheersing van de EMU-saldi. In Nederland zijn deze afspraken vastgelegd in de wet HOF. In september 2015 is in bestuurlijk overleg o.a. het volgende afgesproken:

- de ruimte voor de decentrale overheden bedraagt in 2016 0,4% van het BBP (2015: 0,5%);
- het kabinet heeft bevestigd dat de decentrale overheden hun geplande investeringen gewoon kunnen uitvoeren. Het Rijk zal in elk geval tot en met 2017 geen maatregelen, sancties e.d. treffen indien dit leidt tot overschrijding van de ruimte. Over een jaar treffen partijen elkaar weer op basis van een analyse van dan beschikbare cijfers;
- er is geen afspraak over ruimte in 2017 gemaakt. Ook dat is onderwerp van het overleg dat over een jaar plaatsvindt.

De ruimte van 0,4% wordt niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, met als gevolg dat er voor 2016 geen formeel vastgestelde referentiewaarden op het niveau van individuele organisaties zijn. Wij hanteren voor 2016 een indicatieve referentiewaarde, waarbij is uitgegaan van een ruimte van 0,06% voor alle waterschappen gezamenlijk (conform 2015). In het bestuurlijk overleg is geen inhoudelijke uitspraak gedaan over de ruimte in 2017. De verwachting is echter dat de ruimte zal dalen, mede gegeven de opstelling van het kabinet en de Europese afspraken waaraan ons land moet voldoen. Omdat er nu nog veel onzekerheden kleven aan de ruimte voor 2017, kan die daling nu niet worden gekwantificeerd.

Op basis van de begroting bedraagt het EMU-saldo de komende jaren:

(bedragen x € 1 miljoen)

		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Exploitatiesaldo		1,2-	0,3	0,7-	2,1-	0,3	0,3
EMU-exploitatiesaldo		1,2-	0,3	0,7-	2,1-	0,3	0,3
bruto-investeringsuitgaven*	-	27,7	42,2	29,4	24,5	18,2	14,6
subsidies*	+	5,0	5,0	12,0	10,8	0,7	0,7
desinvestering materiële en immateriële vaste activa	+						
afschrijvingen	+	25,2	25,4	27,2	27,2	26,8	25,9
Invloed investeringen		2,5	11,8-	9,8	13,5	9,3	12,0
toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van exploitatie	-						
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
externe vermeerderingen van voorzieningen	+						
Invloed voorzieningen		0,5-	0,5-	0,5-	0,5-	0,5-	0,5-
boekwinst	-	-	-	-	-	-	-
boekverlies	+	-	-	-	-	-	-
Deelnemingen en aandelen		-	-	-	-	-	-
EMU SALDO		0,8	12,0-	8,6	10,9	9,1	11,8
Indicatieve referentiewaarde		20,7-					

* exclusief projecten in het kader van HWBP, Ruimte voor de Rivier en werken voor derden

8.5. Verbonden partijen

Met verbonden partijen worden rechtspersonen bedoeld waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder bestuurlijk belang wordt verstaan, een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht;
- Met financieel belang wordt bedoeld dat het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op het waterschap.

Deze paragraaf is om twee redenen van belang voor het algemeen bestuur. In de eerste plaats voeren de verbonden partijen vaak beleid uit dat het waterschap in principe ook zelf kan doen. Het waterschap blijft eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. Er blijft dus voor het algemeen bestuur een kader stellende en controlerende taak over bij die programma's. De eigen inbreng in dergelijke verbanden is dan soms erg moeilijk te realiseren. Op de tweede plaats zijn er kosten gemoeid met de deelname en zijn er financiële risico's die het waterschap met de deelname kan lopen.

Unie van Waterschappen (bijdrage 2016: € 0,42 miljoen)

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het Parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

STOWA (bijdrage 2016: € 0,48 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel. Dit zijn waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwegen. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Het Waterschapshuis (bijdrage 2016: € 0,8 miljoen)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 23 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de 'natte' sector.

De Nederlandse Waterschapsbank (bijdrage 2016: € - miljoen)

Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B in de Nederlandse Waterschapsbank met een nominale waarde van € 100.387.

Voor 2016 wordt geen dividend verwacht vanwege aanscherping van de richtlijnen voor financiële instellingen (Basel III) met betrekking tot het Eigen Vermogen.

Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT) (bijdrage 2016: € 4,3 miljoen)

Het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn verzorgt het heffen en innen van belastingen voor de waterschappen: Vallei en Veluwe, Zuiderzeeland, Groot Salland, Reest en Wieden, Rijn en IJssel en Vechtstromen en de gemeenten: Dronten, Leusden, Nijkerk en Zwolle. Het bestuur van GBLT wordt gevormd door bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten.

Muskusrattenbeheer (bijdrage 2016: € 1,28 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert vanaf 1 januari 2012 het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Aqualysis (bijdrage 2016: € 1,09 miljoen)

Het laboratorium Aqualysis zorgt ervoor dat alle genomen monsters ten behoeve van het meten van de waterkwaliteit worden geanalyseerd.

Gebiedscoöperatie O-gen (bijdrage 2016: € 0,02 miljoen)

De gebiedscoöperatie heeft de taken en verantwoordelijkheden over genomen van de huidige organisatiestructuur van het projectbureau Vallei en Heuvelrug.

Samenwerken in de Waterketen (bijdrage 2016: € 0,1 miljoen)

In het kader van samenwerken in de waterketen zijn in drie regio's samenwerkingsverbanden ingericht, dit zijn:

- Platform Water;
- regio Noord-Veluwe;
- regio Oost-Veluwe.

8.6. Kostentoerekening

De kosten en baten worden toegerekend aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke BBP systematiek, waarbij de verdeling naar de twee taken is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze hoofdlijnen zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend worden op dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De door de medewerkers bestede uren worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door die medewerkers geschreven uren;
- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door het totaal van de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering worden aan de verschillende producten en of afdelingen toegerekend op basis van verdeelsleutels die gebaseerd zijn op bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m2 per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto kosten worden per beleidsproduct getotaliseerd en verdeeld over de taken van het waterschap.

9. Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het Algemeen Bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van dijkgraaf en heemraden van 13 oktober 2015,

- overwegende dat de begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2021, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 12 november 2015 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;
- overwegende dat in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de netto kosten per programma en de dekkingsmiddelen alsmede de overschrijding daarvan;
- overwegende dat in de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de uitgaven en inkomsten van de investeringen, het in de plaats stellen van projecten alsmede de overschrijding daarvan voor zover deze niet via een afzonderlijk voorstel aan het Algemeen Bestuur dienen te worden geautoriseerd. Dit zijn bruto investeringen > € 2 miljoen;
- overwegende dat in 2017 geldleningen nodig zijn en dat hierop, als de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kan worden ingespeeld door zogenaamde uitgestelde leningen te sluiten;
- overwegende dat vanaf 2016 (t/m 2021) jaarlijks € 2 miljoen vanuit het programma waterketen beschikbaar is voor maatregelen Klimaat Actieve Stad, de onderbesteding als resultaat bestemming toe te voegen aan de in te stellen bestemmingsreserve Klimaat Actieve Stad;
- Overwegende dat het uitvoeren van de pilot slibdroger Ede onderdeel uitmaakt van de voorwaarden voor het verkrijgen van de LIFE+ subsidie voor OMZET.AMERSFOORT. Omdat het om een pilot voor 5 jaar gaat, de uiteindelijke uitkomst niet met zekerheid te voorspellen is en de vergunning voor de pilot voor de duur van 5 jaar is afgegeven wordt een afschrijvingstermijn van 5 jaar voorgesteld.
- gelet op de artikelen 83 en 100 van de Waterschapswet,

besluit op 25 november 2015 om:

- de begroting 2016 en meerjarenraming 2017-2021 vast te stellen;
- het begrote resultaat 2016 per kostendrager toe te voegen of te onttrekken aan de bestemmingsreserves tariefsegalisatie;
- het overzicht van bruto investeringen in 2016 > € 2 miljoen vast te stellen.
- dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van de vermogensbehoefte zoals opgenomen in § 8.3 en voor 2017 uitgestelde geldleningen te sluiten tot 50% van de vermogensbehoefte in 2016;
- een bestemmingsreserve Klimaat Actieve Stad in te stellen;

Titel Beleidsbegroting 2016

Pagina 62 van 62

- de investering in de pilot slibdroger Ede niet volgens de reguliere termijn af te schrijven maar af te schrijven in 5 jaar.
- het subsidieplafond 2016 vast te stellen op € 0,1 miljoen.

Aldus vastgesteld in:

de vergadering van het Algemeen Bestuur d.d. 25 november 2015.

mr. G. P. Dalhuisen,
secretaris

drs T. Klip-Martin,
dijkgraaf